

HRVATSKI PLANINAR

ISSN 0354-0650

GODIŠTE **113**

ČASOPIS HRVATSKOGA
PLANINARSKOG SAVEZA
izlazi od 1898. godine

10

LISTOPAD
2021

HRVATSKI PLANINAR

ČASOPIS HRVATSKOGA PLANINARSKOG SAVEZA

»Hrvatski planinar« časopis je Hrvatskoga planinarskog saveza. Prvi je broj izašao 1. lipnja 1898. Od 1910. do 1913. tiskao se kao podlistak naziva »Planinarski list« u časopisu »Vijenac«. Od 1915. do 1921. i od 1945. do 1948. časopis nije izlazio, a od 1949. do 1991. godine izlazio je pod imenom »Naše planine«. Časopis izlazi u jedanaest brojeva godišnje (za srpanj i kolovoz kao dvobroj).

Nakladnik

Hrvatski planinarski savez
Kozarčeva 22, 10000 Zagreb
www.hps.hr
OIB 77156514497

Pretplata i informacije

Ured HPS-a
tel. 01/48-23-624
tel. 01/48-24-142
uredhps@hps.hr

Uredništvo

Adresa elektroničke pošte
za zaprimanje članaka,
vijesti i ilustracija:
hrvatski.planinar@hps.hr

Tisak

Kerschhoffset d.o.o.
Ježdovec

ISSN 0354-0650

Glavni i odgovorni urednik

Alan Čaplar
alan.caplar@hps.hr

Urednički odbor

Darko Berljak
Vlado Božić
Goran Gabrić
prof. dr. Darko Grundler
Ivan Hapač
Faruk Islamović
Krunoslav Milas
Radovan Milčić
prof. dr. Željko Poljak
Robert Smolec
Damir Šantek
Klara Jasna Žagar

Lektura i korektura

Željko Poljak
Robert Smolec
Radovan Milčić
Goran Gabrić

Bibliografija

Stari brojevi časopisa u PDF formatu i bibliografski pretraživač sadržaja svih dosad izdanih brojeva dostupni su na web stranici HPS-a www.hps.hr

Suradnja u časopisu

Časopis objavljuje sve vrste članaka i vijesti zanimljivih za planinare. Prednost imaju prilozi sa zanimljivim temama koji su popraćeni boljim izborom ilustracija. Slike se mogu slati elektroničkom poštom ili putem web-servisa za velike datoteke. Slike treba slati u originalnoj veličini (bez smanjivanja), ne unutar Word dokumenata. Uredništvo zadržava pravo redakture, lekture i korekture tekstova. Stavovi i mišljenja suradnika iznesena u časopisu nisu nužno stajališta Hrvatskoga planinarskog saveza.

Pretplata

Godišnja pretplata za Hrvatsku

iznosi **150 kuna**. Pretplata se uplaćuje na žiro-račun Hrvatskoga planinarskog saveza HR4123600001101495742, pri čemu na uplatnici ili u obrascu za plaćanje putem interneta, u rubrici »Poziv na broj«, treba biti upisan Vaš pretplatnički broj.

Godišnja pretplata za inozemstvo

iznosi 35 eura, a uplaćuje se na račun BIC ZABA-HR2X 25731-3253236, također uz poziv na pretplatnički broj.

Cijena pojedinačnog primjerka je 15 kuna (+ poštarina).

Vaš pretplatnički broj otisnut je uz Vašu adresu na listiću za slanje časopisa. Nakon uplate i evidentiranja u HPS-u, na tom listiću možete vidjeti naznaku o obavljenoj uplati.

Kako se pretplatiti

Zainteresirani za pretplatu na časopis trebaju se telefonom, elektroničkom poštom ili putem web obrasca javiti u Ured Hrvatskoga planinarskog saveza (uredhps@hps.hr, 01/48-23-624, 01/48-24-142).

Časopis se distribuira poštom, na osobnu adresu pretplatnika.

Godišnja pretplata se odnosi na kalendarsku godinu, pa novi pretplatnik nakon uplate dobiva sve brojeve tiskane u tekućoj godini. Pretplata se automatski produžuje na sljedeću godinu, do opoziva. S prvim se brojem u novoj godini pretplatnicima fizičkim osobama šalje uplatnica za pretplatu, a pretplatnicima pravnim osobama računi.

420 Pod kišom Perzeida
do velebitskih vrhova

424 Dva doktora na Himalaji

428 Stok Kangri

434 Turska gora ipak nije turska

Sadržaj

Članci

- 420 Pod kišom Perzeida do velebitskih vrhova**
Valentina Bušić
- 424 Dva doktora na Himalaji**
prof. dr. Željko Poljak
- 428 Stok Kangri**
Damir Šantek
- 434 Turska gora ipak nije turska**
Dean Jurčić
- 442 Najviši vrhovi srednje Bosne**
Robert Pocrnić
- 447 Produženi vikend na srednjem Velebitu**
Željko Vinković
- 451 Planinarskim korakom po otoku Lastovu**
Višeslav Turković
- 455 Od Sniježnice do Žbevnice i tako dalje**
Branko Škrobonja
- 458 Juriš po Papuku i Krndiji**
Željko Brdal

Rubrike

- 462 Nova izdanja:** Značke Istarskog planinarskog puta »Labinska republika« (priredio: Vjekoslav Kramberger)
- 464 Planinarski objekti:** 70 godina Kamenitovca – »starac« koji postaje sve mlađi!
- 465 Vijesti:** 70 godina Planinarskog saveza Crne Gore, Filmski festival na Mosoru, Zatvara se planinarska kuća Oltari, Objavljen Planinarski leksikon

Tema broja

Hrvatska zastava prvi put u Himalaji prije 50 godina

Naslovnica

Mali i Veliki Petrovac -
vršni dio Petrove gore,
foto: Alan Čaplar

Pod kišom Perzeida do velebitskih vrhova

Valentina Bušić, Osijek

IVAN SIMONOVIC

Velebit je vječna inspiracija, naš nacionalni ponos, opjevan vilinskim moćima i ljepotom. Kažu kako je malo jedan život za Velebit, a to znamo upravo mi – planinari. Premda nije najviša hrvatska planina, ipak je svima najpoznatija, a svojom ljepotom diči se poput veličanstvene ljepotice koja je pružila svoje ruke prema sjeveru i jugu Hrvatske. Ta najduža planina u Dinarskom gorju pruža se od prijevoja Vratnika, između Senja i Brinja, do izvorišnog područja rijeke Zrmanje na jugu, koje se već nalazi u Dalmaciji.

Na spomen riječi Velebit u našem se planinarskom društvu traži karta više. Svi bismo željeli ići i osjetiti barem malo spokoja na toj planini nad planinama. Tako je bilo i taj put. Za izlet se prijavilo 34 planinara. Rijetka smo skupina koja u tako velikom broju planinari po Velebitu. Naš su cilj ovaj put Sladovačko brdo, Veliki Sadikovac i Ljubičko brdo.

U kasnim satima stižemo u svoj smještaj. Nismo razmišljali o tome da će nas tamo dočekati kulisa zvjezdanog spektakla u narodu poznatog kao Nebeske kriješnice ili Suze svetog Lovre.

Promatrali smo s oduševljenjem tu kišu Perzeida! Našli smo se, naime, upravo na najboljoj lokaciji u Hrvatskoj za promatranje toga nebeskog događaja, daleko od rasvjete i svjetlosnog onečišćenja. Među nama je bio i majstor fotografije, koji je uspješno zabilježio taj meteorski roj.

Noćimo kako bismo prikupili snagu za sutrašnju hodnju. Nakon doručka autobus nas vozi do Baških Oštarija, koje su naše polazište za subotnju turu na Sladovačko brdo i Veliki Sadikovac. Složna ekipa laganim korakom kreće kroz šumu na uspon prema Sladovačkom brdu, jednom od prvih vrhova južnog Velebita, ako se pođe od Baških Oštarija. Planinarska oznaka za Sadikovac započinje kod bivše oštarijske škole. Uspinje se bukovom šumom pored stupa skijaške vučnice te se pruža kroz kamenito sedlo između Sladovačkog brda i Jelarja. Markacija nas vodi kroz šumu, strmim putom uzbrdo, na gorsku livadu podno Sladovačkog brda. Kažu da je na toj livadi nekad paslo na tisuće grla i da se nadaleko čulo glasanje stoke i pjesma pastira. Vodič nas bodri i čuva te govori kako je vrh Sladovačkog brda vrlo blizu.

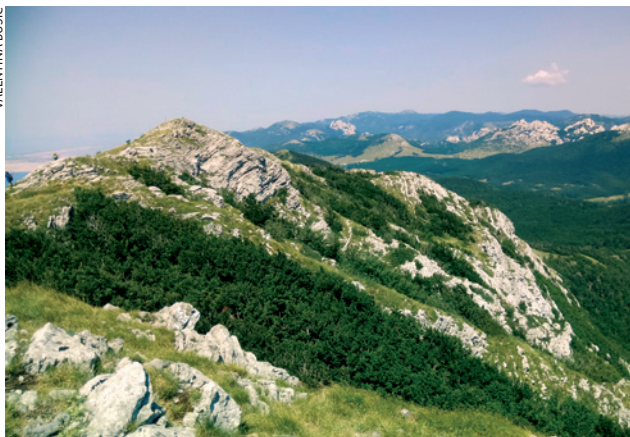
Uspinjemo se sve više, a pred nama se otvaraju predivni vidici na naše more, doline i dalmatinske uvale. Nakon kratkog odmora i nekoliko desetaka fotografija nastavljamo prema Velikom Sadikovcu. Vodič predlaže da se spustimo do šumskog predjela, kako bi naša velika skupina izbjegla put preko stijena. Spuštamo se polagano uz upijanje velebitskih ljepota koje zajedno s našim plavim morem izazivaju poseban osjećaj.

Za pola sata stižemo na Veliki Sadikovac. Iz ruksaka vadimo dnevnike Hrvatske planinarske obilaznice i u njih utiskujemo pečate. Slijede brojne fotografije i, naravno, »obiteljska« na vrhu, a potom zaslužan odmor.

Veliki Sadikovac je brdo jugoistočno od Baških Oštarija, s dvama vrhovima i prostranim travnatim sedlom između njih. Orijentiran je na ličku stranu. Kažu da se upravo s njega pružaju najljepši vidici, a razmjerno je lako dostupan pa je vrlo zahvalno planinarsko odredište. Greben Sadikovca ponosno se izdiže nad dolinom rijeke Suvaje, kojom završava srednji Velebit. S njegova se grebena vidici na sjever otvaraju prema Oštrom Kozjaku (1066 m), Metli i Ljubičkom brdu, prema sjeverozapadu se vidi Kiza, dok je u prvom planu Sladovačko brdo preko kojeg smo došli. Na sjeverozapadnom se obzorju uzdiže Šatorina, dok se prema moru naziru Ograđenik i Ograđenica te Budakovo brdo (1318 m) i Velinac (961 m). Prema istoku vidik se širi do Konjevače,

Po južnom Velebitu, s pogledom na more i otoke

VALENTINA BUŠIĆ

Vidik s Velikog Sadikovca

Trošeljjevog vrha (1442 m) i nekoliko velikih kamenitih kukova. Prema jugu, s grebena se vide more i otok Pag. Upijamo tišinu i osjećamo kao da smo beskrajno daleko od civilizacije.

Nakon odmora i upijanja svih ljepota krećemo nizbrdo. Na naše iznenađenje, dočekuje nas greben koji se vrlo naglo ruši, pa koračamo posebno oprezno. Opasnost je ubrzo prošla i opet smo se našli na livadama i u velebitskim šumama.

Do odašiljača u Baškim Oštarijama, kod kojeg nas je čekao autobus, dolazimo za sat vremena. Odlazimo u svoj smještaj, sretni što smo se svi sigurno spustili. Nakon okrjepe vrijeme je za kupanje na poznatoj plaži Tatinji u Karlobagu, a poslije večere imali smo i disk

VALENTINA BUŠIĆ

večer pod zvijezdama. Opet smo s oduševljenjem promatrali kišu meteora koja je obasjavala noćno nebo te velebitske vrhove oko sebe. Bio je to veličanstven spektakl! Uvijek se iznenadim činjenicom da nakon stotine planinarskih napravimo možda još više plesnih koraka. Veselje je potrajalo do u noć, a moralo se ipak malo i odspavati prije sutrašnjeg uspona.

Za Veliku Gospu nagradili smo se usponom na Ljubičko brdo. Nakon doručka polazimo, ali

ubrzo zastajemo kako bismo posjetili Kubus. Taj spomenik gradnji ceste preko Velebita 1844. – 1850. zapravo je kamena kocka na četiri kugle na Oštarijskom sedlu ili Starim vratima, na nadmorskoj visini od 927 metara. Odatle se pruža vidik na Karlobag, otok Pag i cijeli Velebitski kanal. Kocka je postavljena u vrijeme gradnje ceste od Gospića do Karlobaga, točnije 1846. Do Kubusa vode 33 stube. Obnovljen je 2003. zahvaljujući velikom zalaganju članova HPU-a Prpa iz

Na Ljubičkom brdu

VALENTINA BUŠIĆ

Velebit je vječna inspiracija, naš nacionalni ponos. Premda nije najviša hrvatska planina, ipak je svima najpoznatija, a svojom ljepotom diči se poput veličanstvene ljepotice koja je pružila svoje ruke prema sjeveru i jugu Hrvatske

Baških Oštarija, o čemu je Vlado Prpić pisao u Hrvatskom planinaru.

Baške Oštarije i Oštarijsko polje sa sjevera omeđuju Kiza, Alaginac i Ljubičko brdo. Po nadmorskim visinama, Ljubičko brdo i Sadikovac pripadaju sredogorju, tj. dijelom gorskom, a dijelom pretplaninskom području. Iako oba odišu privlačnošću i ljepotom, malo ih se posjećuje, pa su i slabije poznati. Razlog za to možda je i to što su pastirske staze kojima se do njih, pa i na njihove vrhove, moglo doprijeti, odavno zarasle i nestale. Danas ih uglavnom posjećuju skupljači pečata Hrvatske planinarske obilaznice. Kažu da su prvi putovi vodili upravo preko oštarijske visoravni, koja se nalazi na dodiru srednjeg i južnog Velebita. Zanimljivo je da je Velebit najuži upravo na području Oštarija. Razdaljina od Ličkoga polja do morske obale samo je desetak kilometara.

Planinarska staza prema Ljubičkom brdu započinje kod crkve Pohoda sv. Elizabete na Baškim Oštarijama. Put vodi kroz naselje, a zatim makadamskom cestom. Odvajamo se ulijevo i penjemo strmo kroz bukovu šumu sve do izlaza na travnat greben, koji dalje pratimo sve do vrha. Ljubičko je brdo širok, travnat hrbat, dug gotovo jedan kilometar, a visok 1320 metara. Uzdiže se povrh potoka Ljubice, prema kojem je i dobilo ime, zatvarajući sa sjeverne strane Oštarijsko

Silazak s Ljubičkog brda

polje. Na sjeverozapadnom se dijelu brda nalaze okomite stijene poznate pod imenima Medvjedi kuk, Božin kuk i Kuk od Karline plane. Vrh je travnat, a na njemu je ostatak drvenoga križa. Pogled odozgo privlači stjenoviti Filipov kuk (1055 m) koji je ujedno najjužniji kuk u nizu Dabarskih kukova.

Upijamo tu ljepotu, snimamo stotine fotografija, a potom polako napuštamo taj bajkovit kraj. Tako završava naša velebitska tura.

Velebit je u svakom planinaru ostavio najsnažnije dojmove. Odlazimo s nekom čežnjom u srcu i znamo da ćemo se na tu veličanstvenu planinu sigurno vraćati još mnogo puta.

Dva doktora na Himalaji

Prije pedeset godina hrvatska zastava prvi put na nekom himalajskom vrhu

prof. dr. Željko Poljak, Zagreb

»Herr Kollege, bitte schalten Sie aus Ihre Hörgerät«, upozorim prije spavanja na lošem njemačkom dr. Adolfa Schweersa, svoga kolegu u šatoru. Bilo je to na ekspediciji Annapurna 1971., dakle, prije točno 50 godina. Po specijalnosti je bio internist, patio je od naglušnosti pa sam ga prije spavanja podsjetio da isključi slušno pomagalo. Naglušnost ga je vjerojatno i navela da za partnera u šatoru izabere mene, otorinca, jedinoga koji je u germanskoj ekipi bio Slaven. Bili smo članovi ekipe koja se mislila uspeti na Mardi Himal, vrh u blizini »nepalskog Matterhorna« Mačapučara (Riblji rep), visokog gotovo 7000 metara.

Dr. Schweers bio je prilično stariji od mene pa sam mu u visinskoj regiji stalno bio za petama

i pazio da mu se što ne dogodi. Ipak se na strmoj, snježnoj padini poskliznuo i nestao u gustom magli. Gotovo je, pomislim, ali njegov se Šerpa (svaki je imao svoga) baci u dubinu kočeći cepinom i nakon nekoliko užasno dugih trenutaka dopre do nas iz dubine njegov poklik: »Sahib is O.K.«

Zaljubio sam se u narod Šerpa, drage, uvijek nasmiješene i nevjerojatno požrtvovne ljude. Kad sam, na primjer, kihnuo, prije nego što sam stigao izvaditi svoju džepnu maramicu, priskočio je moj Šerpa – zvao se Pemba – i obrisao mi nos svojom maramicom!

Zapravo sam žalio Šerpe. Prosječno su tada živjeli oko 35 godina, strašno su voljeli alkohol, a zbog nestašica žena, među njima je bilo

Logor pod Annapurnom 1971.

ŽELJKO POLJAK

ZELJKO POLJAK

Dva doktora i jedan Šerpa

poliandrije, pa stoga i pomalo matrijarhata. Pitao sam jednoga od njih kako zna da je dijete njegovo, a ne partnerovo (ne znam kako bih drukčije nazvao tu »rodbinsku« vezu). Rastumačio mi je odlučno: »To se zna!« Odlikovala su ih dva teško uskladiva svojstva: bili su istovremeno servilne sluge i vrlo ponosni ljudi. Mene su zavoljeli zato što sam, za razliku od Germana, uvijek s njima postupao ravnopravno. Osim toga, bio sam im koristan kao tumač. Šerpe su, naime, znali samo 500-tinjak engleskih riječi, jednako koliko i ja koji sam za NDH u gimnaziji učio njemački, a u mojem himalajskom društvu tada je malo tko znao engleski. Šerpe vrlo brzo uče strane jezike. Jedanput se nisam mogao sjetiti kako se na engleskom kaže meso pa sam jednom Šerpi rekao hrvatski: meso. Drugi sam ga dan čuo kako na kraju ručka svojem sahibu nudi repete s »More the meso, mister?«

Kolega Schweers i ja podijelili smo si na putu posao: on internu medicinu, ja kirurgiju. Netko nam je na šator zalijepio znak Crvenoga križa, valjda radi lakše orijentacije u hitnom slučaju. Obojica smo svima dosadili stalnim prosvjeđivanjem o prevenciji proljeva jer je »turistički proljev« gotovo redovita tegoba na takvim putovanjima. Dovoljno je reći da na uskim stazama (lijevo okomica dolje, desno okomica gore) morate gaziti po fekalijama. Kad me netko danas želi podsjetiti na romantiku himalajskih ekspedicija, prvo čega se sjetim jest miris fekalija.

Željko Poljak sa svojim vodičem Šerpom Pembon

U ono se doba u izoliranom Nepalju živjelo gotovo kao u pretpovijesti i sve se nosilo na leđima. Za razliku od naših planinara, koji rukskom opterećuju samo ramena, Nepalci imaju dodatan remen preko tjemena. Ali tada nisu još izumili ni WC, nego im je u tu svrhu služila priroda. Mi smo to u svojim logorima svaku večer rješavali tako što smo nedaleko iskopali jamu od pola metra i okružili je šatorskim platnom razapetim na četiri kolca. Jedne noći zatekao sam u tom zahodu čobanina koji je istraživao što smo tu tako brižljivo sakrili.

Na sljedećem pohodu u Himalaju i ja sam zaradio nešto slično dizenteriji. U jednom planinskom selu zaveo me natpis »Švicarska sirana«, pa sam se u njoj napio kiselog mlijeka. Kolege su me jedva živog dovukli do šerpaske metropole Namche Bazaara, sela na gotovo 4000 metara visine, gdje su me ostavili na brigu nekom mještalinu. Taj me je tjedan dana kljukao rižom, i samo rižom, tako da mi je već izlazila na uši i nos. Izgubio sam na težini gotovo deset kilograma i vjerojatno bih ostao na Himalaji do proljeća da se nisam uz pomoć domaćina za jedan dan hoda jedva dovukao do improviziranog uzletišta zvanog Lukla. Bila je to strma livada duga 500 metara, na koju su mali transportni avioni iskrcavali ekspedicijske potrepštine. Lijevo i desno od »piste« vidio sam podrtnine zrakoplova. Jedan se pilot hvalio: »Pa neće baš moj avion pasti!« i možda mi je spasio život, jer sam za jedan sat

bio u Kathmanduu. Bez njega bih morao pješice tjedan dana preko sedam brda i dolina – rekonvalescentu nemoguće.

Kolega Schweers imao je puno posla jer su se u svakom selu kroz koje smo prošli svi odjednom proglasili bolesnima, čim su čuli da imamo liječnika. Terapija je bila univerzalna: svi su dobili aspirin, čak i jedna starica s leprom. Moj najteži slučaj bio je velik apsces na vratu. Kad sam ga incidirao, iscurilo je toliko gnoja da smo svi zinuli od čuda. Dok smo mi ordinirali, Šerpe su se potukli sa seljacima, a navečer su do kasno u noć s njima slavili pomirenje, uz obilnu pijaču. Ujutro smo ih jedva probudili. S kolegom Schweersom dopisivao sam se poslije nekoliko godina, a onda je utihnuo. Danas bi imao mnogo više od sto godina.

Na putu nam je glavno piće bilo čaj, ali nije bilo limuna. Srećom, uzeo sam sa sobom iz Zagreba lijepo pakovanje limunske kiseline, a ta je jako trebala mojim suputnicima jer su zbog dahtanja u rijetkom zraku gubili puno ugljik dioksida. Kad je god koji došao s čašom do mog šatora i molećivo promumljao »Enpisl«, znao sam

što mu treba. Jedino nisam znao što znači taj »Enpisl«, dok se nisam dosjetio da mi jedan to napiše. Aha: »ein Bisschen«, što u slobodnom prijevodu znači: »Daj mi malo!«

U visinskom logoru, gdje zbog niskog parcijalnog tlaka kisika u zraku dišete »na škрге«, teško je zaspati bez tableta Faliuma (tako Nijemci čitaju Valium). Jedna mi se suputnica požalila: »Ubit ću se, ne mogu zaspati jer moja partnerica u šatoru užasno hrče.« Nisu joj koristili čepići od vate za uho jer su porozni, pa kao otolog, smislim genijalnu improvizaciju: zamijesiti vatu s pastom za zube. Drugi dan smiješak od uha do uha: »Spasili ste mi život, Herr Doktor!«

Nijemci su se čudili što sam im se pridružio, pa sam im objasnio: »Želim na Himalaji prvi put istaknuti hrvatsku zastavu«. To im se svidjelo, pa su mi putem svojski pomagali. Naum mi je uspio zahvaljujući i mojem Šerpi, koji je pod vrhom preuzeo moj ruksak i bodrio svoga sahiba na svim jezicima koje je natučao.

Malo psihologije! Mojih dvadesetak german-skih suputnika komuniciralo je međusobno od prvoga do posljednjeg dana putovanja vrhunski

ŽELJKO POLJAK

Hrvatska zastava 1971. prvi put istaknuta na nekom himalajskom vrhu

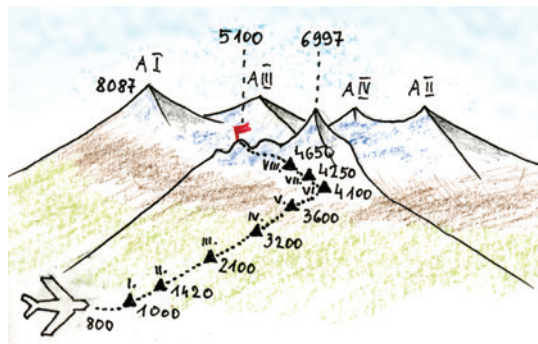

Zračna luka Lukla nekoć

uljudno, nikada povišenim tonom. »Kakvi divni ljudi!« pohvalio sam ih vođi puta. »Nisu divni«, odgovorio je, »uljudni su samo zato da ne bi nekim svojim izgredom i sebi pokvarili putovanje«. Jedino su Bavarci bili malo slobodniji i veseliji, a rado su i popili. »Ali oni su katolici«, rastumači mi vođa puta, inače protestant. Upoznao sam ih još u Europi. Na trefepunktu zračne luke Frankfurt vidim nekoliko planinara pa ih upitam putuju li na Himalaju. Nisam razumio što su mi odgovorili pa zamolim neka kažu njemački. Odgovor je bio smijeh, a jedan mi od njih rastumači: »Mi smo Bavarci«. Pa da, sjetim se, na bavarskom dijalektu München se zove Minšn.

Budući da sam opterećen znanstvenim odgovorom, na kraju puta analizirao sam i samoga sebe, pa evo rezultata. Po povratku u dolinu opazio sam promjenu svoga karaktera, drugačije sam reagirao nego prije i, najgore od svega, počele su mi nedostajati riječi, pa sam sve teže razumio njemački. Zaključak: zbog nedostatka kisika u visinskoj regiji stradao mi je bezbroj moždanih stanica, a zna se da je taj gubitak ireverzibilan. Osjetljivost je individualna, pa ako se želite testirati, najjednostavnije je uspjeti se na Mont Blanc.

Na kraju ću reći: jest, uspjelo mi je na jednom himalajskom vrhu istaknuti hrvatsku zastavu prvi put u povijesti hrvatskog planinarstva, ali se po povratku u Jugovinu time nisam baš proslavio. Upravo je bilo u tijeku gušenje Hrvatskog proljeća pa su mi dosadili prigovorom: »Zašto hrvatska, a ne jugoslavenska zastava?« A poslije,

u oslobođenoj Hrvatskoj: »Zašto hrvatska zastava s petokrakom zvijezdom?« Napokon sam se dosjetio kako ušutkati svakoga tko mi prigovori: »Kupit ću ti pravu zastavu pa, hajde, popni se na Himalaju i zamijeni krivu pravom!«

* * *

Napomena. Priložene slike snimljene su na dijakolor filmu Agfa, fotoaparat je danas izložak u Muzeju planinarstva u Karlovcu (Vila Anžić), a hrvatska zastavica u alpinističkom odjelu Muzeja u Ogulinu.

Sa Šerpama pod Machapuchareom (6993 m)

Stok Kangri

Dnevnik neuspjelog uspona na jedan šesttisućnjak u Ladakhu

Damir Šantek, Zagreb

Stok Kangri, visok 6153 metra, najviši je vrh planinskog lanca Stok, usred planinske regije Zanskar, u indijskoj pokrajini Ladakh. Nalazi se u Nacionalnom parku Hemisu. Taj je vrh posljednjih godina postao vrlo privlačan za planinare koji se žele popeti na vrh viši od 6000 metara, a nemaju velike penjačke vještine. Naravno, to vrijedi samo za ljetne mjesece, jer je u druga doba godine uspon na taj »netehnički« šesttisućnjak znatno zahtjevniji.

No, ni ljetni uspon na taj vrh nipošto se ne može nazvati šetnjom, prvo, zbog potrebe kvalitetne aklimatizacije na veliku visinu, a drugo, zbog dugog uspona od baznog logora, koji se nalazi na visini od 4980 metara, pri čemu se treba svladati gotovo 1200 metara visinske razlike, za što je potrebno od 8 do 14 sati hoda. Snijegom okovan vrh ime je dobio po naselju Stoku u

svome podnožju i kangriju – glinenoj posudi prekrivenoj prućem, u kojoj se nalazi žar i koja se stavlja ispod odjeće i prekrivača kako bi se tijekom velikih zima održavala i sačuvala toplina.

Budući da sam posljednje dane proveo na trekingu dolinom rijeke Markhe, uz spavanje na najvišoj točki, u Nimalingu, na visini od 4740 metara, te uspone na prijevoje Ganda, na visini od 4980 m, i Gongmaru, od 5260 m, smatrao sam da je to dobra aklimatizacija, unatoč tome što se nisam osjećao dobro pošto sam se s prilično napora i muke popeo na najviše točke toga treka.

Prvi dan

Uspón počinje u mjestu Stoku, na nadmorskoj visini od 3604 metra. To je veliko i rašireno naselje samo 20 km od Leha, glavnoga grada Ladakha. Staza započinje kao lak uspon, kojim

Stok Kangri

Detalj s pristupnog puta

se postupno ulazi sve dublje u planinski lanac. Istim putom kojim se uspinjemo kotrlja se u suprotnom smjeru, uz veliku buku, vodotok koji nastaje visoko gore u planinama. Za cipele nam se lijepi prašina raznih boja, od bijele, sive i zelenkaste do crvene i smeđe. Nekoliko puta prelazimo preko žuboreće vode, ovisno o tome kako se i gdje prelijeva s jedne na drugu stranu riječne doline.

Taman kad smo se naviknuli na polagan tempo, slijedi oštar uspon u zavojima nekih stotinjak metara. Korak se usporava, a disanje ubrzava. Staza većim dijelom vodi uz riječnu dolinu, no mjestimično se uspinje na okolne obronke kako bi se izbjegli neprohodni dijelovi riječnoga korita. Dolazimo do odmorišta, koje se sastoji od kružnog zida visokog jedan metar, preko kojeg je razapeto platno. Vadimo hranu iz ruksaka i objedujemo. Uokolo se nalaze klupe i stolići, a mogu se naručiti sokovi i čajevi. Čistoća nipošto nije primjerna pa radije pijemo vodu iz ruksaka.

Nakon ručka započinjemo sljedećim oštrijim usponom, koji završava na prijevoju. Spuštamo se s njega, a zatim se ponovno uspinjemo. Prijevoj je okićen molitvenim zastavicama, hrpama naslaganoga kamenja i ovnovim rogovima. To je

prekrasno, središnje duhovno mjesto, koje zrači posebnom energijom. Otvaraju se vidici na sve četiri strane svijeta. Sjedim na prijevoju i gledam kako su u okolne padine u nizovima »zataknute« uske stijene nalik na okamenjene riblje peraje. Nevjerojatni su ti sljedovi stijena koji se protežu od vrha planine sve do njenoga dna u pravilnim linijama raznih debljina, od 20-ak centimetara do nekoliko metara!

Nakon spuštanja s prijevoja ponovno hodamo riječnom dolinom, koju s obiju strana okružuju planine, i stižemo do kampa Mankarma. Malo prije njega gore na brdu nailazimo na veliko krdo bharala, »plavih ovaca«, autohtone vrste divokoza. Pogledom pokušavam procijeniti koja je najslabija i koja bi mogla postati najsigurniji i najlakši plijen snježnoga leoparda, najvećega grabežljivca koji obitava u tom području.

U kampu Mankarmu je živo. Nalazi se na visini od 4380 metara, malo manje od 10 kilometara od Stoka. Uokolo je u nepravilnom rasporedu razapeto više od 30 šatora. Naša karavana sa stvarima stiže malo poslije nas. Na konjima i mulama nalaze se sve naše stvari: šatori, kuhinja, hrana i oprema. Za nas petero slažu se tri mala šatora, te po jedan za kuhinju i blagovaonicu. Ubrzo stiže

čaj od đumbira, s keksima. Uz topao čaj prepričavamo planove, nade, pokušavamo raščistiti nedoumice, konačno se raspremamo i grijemo uz vatru. Iz kampa smo prvi put imali priliku vidjeti Stok Kangri, ali s »krive« strane, s koje ga nećemo »napasti«. Što se tiče higijene, jasno je da u tim uvjetima ne treba puno očekivati. Malo sapuna, voda iz rijeke, sve vrlo skromno, no u sindromu krda sve funkcionira savršeno. Hrana je, srećom, odlična. Pečeni krumpir, riža, juha s đumbirom, leća i povrće, te kompot za desert. Večer protječe u razgovorima o temperaturi, vjetru, vremenskoj prognozi, procjeni na kojoj visini započinje snijeg, a na kojoj led.

Drugi dan

Budimo se uz topao čaj koji su nam donijeli u šator. Rano smo legli, a rano smo se i probudili, no prilično sam dobro spavao, što je vrlo ohrabrujuće. Danas je pred nama razmjerno kratak uspon do baznog logora na visini od 4969 metara.

Teško hodam. Osjećam se kao da nosim kamenje u trbuhu, a nisam ništa teško ni mnogo doručkovao. Dišem polagano i teško, nikako da se posve aklimatiziram na visinu. Neobično je kako

katkad organizam podnosi velike visine bez puno tegoba, a katkad se i na manjim visinama strahovito muči. Jučerašnji optimizam istopio se na prvih nekoliko stotina metara uspona. Međutim, bazni logor i nije tako daleko, a odustajanje mi se u ovom trenutku, unatoč svemu, ne čini rješenjem. Uz robotski hod i otupjela osjetila, i funkcije organizma smanjene su mi na minimum.

U daljini se nazire nešto okruglo, bijelo, i pored toga nešto crno, znatno manje. Nadam se da to nije ono što mislim. Kako je danas dan kad nade imaju labavu osnovu, tako je i sada. Crni pas gosti se glavom lešine bijeloga konja. Dok prolazimo na nekoliko metara od toga ružnog, no zapravo potpuno prirodnog prizora, pas podiže njušku crvenu od krvi, gleda nas i nastavlja svoju gozbu bez puno oklijevanja. Nismo mu nikakva konkurencija ni prijetnja, i to je bilo dovoljno da zbog nas ne prekida tu nesvakidašnju prigodu.

Ubrzo počinje blaga kišica, koja se postupno pojačava i prati nas sve do logora. Naše stvari još nisu stigle, pa se mokri od kiše i išibani od snažnog vjetra sklanjamo u improvizirani središnji šator u kampu, gdje se kuhaju čajevi i juhe. Promrzli, dugo čekamo, pokušamo se zagrijati,

a vrijeme se pretvara u nevrijeme. Pada solika, nošena snažnim vjetrom, koja se potom pretvara u snijeg. Hladno je, a šator se puni očajnim ljudima koji ne govore ništa, uvjereni da sutrašnji uspon neće biti moguć. Svi su tihi, zamišljeni, stoje ili sjede na kamenim klupama pokušavajući se ugrijati brojnim slojevima odjeće i vrućom šalicom čaja. Nakon dugoga čekanja, evo i naše karavane, šatori se postavljaju, prostiremo deke po vlažnim podmetačima, odmotavamo vreće, uvlačimo se u njih potpuno obučeni kako bismo se pokušali zagrijati. Svatko koristi priliku da konačno u miru utone u svoje snove. Ne trošimo energiju na razgovor.

Odjednom kao da je sve zamrlo. Vjetar je prestao, stijenke šatora koje su klepetale na vjetru u trenutku su se zaustavile, a šator kao da se zažario i obasjao snažnom žutom svjetlošću. Igor i ja se gledamo dok ručamo u vrećama. Sunce! Da, sunce! Izlazimo i u nekom polutrkulju navlačimo gojzerice. Slažemo dereze, pregledavamo pojaseve. Odjednom ponovno snažan udar vjetra, oblaci su se pojavili na nebu dok trepneš okom, opet je počela padati solika, gotovo vodoravno, pod

jakim naletima vjetra. Moral se ponovno počeo topiti pod udarima solike i vjetra. Opet bježimo u šatore da se ugrijemo u vrećama. Planina pokazuje svoju čud u punom obimu i igrokaz se nastavlja. Iznova sunce, pa snijeg, večera u 16:30. Vrijeme se mijenja strelovitom brzinom, pa će odluka o usponu biti donesena kasnije, noćas.

Treći dan

Buđenje u 0:30. Mrkla je noć, pakiramo dereze, cepine, naglavne svjetiljke, tekućinu, hranu, višeslojnu odjeću... Svjetleća se zmija polako uspinje i gubi u planini. Do vrha treba svladati 1184 metra visinske razlike na samo 4,5 km razdaljine. Dobre sam volje i dobro mi ide. Pokušavam hodati posve koncentrirano i uživati u tome.

Skupina s kojom smo krenuli postupno se razvlači. Pazim na svaki korak jer je napadalo mnogo novoga snijega, a staza je uska i skliska. Strmine uza staze velike su i duboke, pa bi svaki pad mogao biti koban. Svjestan sam da ne treba juriti, ali jasno mi je da presporim tempom neću uspjeti. Pomalo zaostajem, zajedno s vodičem koji me prati. Sve teže dolazim do zraka i svako

Polazak u ranim jutarnjim satima

DAMIR ŠANTEK

Autor na polasku prema vrhu

malo zastajkujem. Odmaram se. Smirujem bilo. Počinje me boljeti glava i osjećam mučninu u želucu. Borim se sam sa sobom i s visinskom bolešću, potpuno svjestan svoga stanja.

Planina je tek kulisa. Stanje mi se mijenja kao vrijeme jučer u kampu, međutim, u ovom je slučaju teško očekivati »sunce«. Otprilike sam na pola puta do vrha i najteže tek slijedi, a treba se i vratiti. Hodam i promišljam, važem stvarnost ili

ono što osjećam kao stvarno. Vodič me hrabri, ali vidim mu u očima presliku onog što isijava iz mojih očiju. Hodam teško i konačno sam u jednom trenutku prelomio. Prešao sam malo više od tri kilometra i popeo se malo manje od 500 metara visinske razlike.

Vraćam se! Ovo mučenje više nema smisla. Povraća mi se, zlo mi je, baš mi nije dobro. Sve one pripreme i aklimatizacije nisu urodile plodom. I uspon na prijevoj Gongmaru od 5260 metara nije bio dovoljan, uostalom, ni ondje se nisam dobro osjećao, no nekako sam tu visinu ipak svladao. O čemu je riječ? Misli se roje, a noge stoje. »You can't always get what you want«, pjesma The Rolling Stonesa vrti mi se u mislima, ali nisam siguran tjera li me na plač ili na smijeh. Skidam rukavice i guram prste u grlo kako bih povraćao. Možda će mi biti lakše? Povraćam gorko, žuč. Ničega drugog i nema, ali nije mi lakše. Koliko vremena, truda, kilometara?

Noge ne slušaju. Bauljam i teturam kao pijanac na skliskoj planinarskoj stazi na kojoj će se vrtjeti ukrug sve dok se ne otrijezni. Ne sjećam se da sam se ikad tako loše osjećao. Molim Boga da se spustim do baznog logora, legnem u šator i zaspim, jer kad se probudim, sve će ovo nestati kao rukom odneseno.

Putovanje kroz Ladakh

DAMIR ŠANTEK

Impresivne kamene strukture

No, ne ide to tako jednostavno. Koljena mi klecaju, oslanjam se na štapove, glava mi puca, u želucu bjesni oluja. Dolje ugledam bazni logor, svjetiljka mi se istrošila, no dan se polako probija kroz tamu, polako i sigurno, kao i ja, doduše, koji se znatno manje sigurno spuštam prema šatoru. Uz velik napor dolazim do kampa, skidam gojze-ricice i uvlačim se u vreću. Ne mogu se više micati, ni udahnuti dovoljno zraka. Pokušavam zaspiti, ali ne ide. Ni šator ni vreća ne nude konačan spas kojem sam se tako željno nadao. Vrtim se, tražim način kako da se osjećam bolje. Hladno je i ne mogu se dovoljno ugrijati. Pijem neke tablete koje su mi dali, i ne pitam kakve su, popio bih bilo što samo da sve ovo prestane. Pijem čaj, jedem svježi omlet, ali ne osjećam se nimalo bolje.

I Borka se vratila, pa smo odlučili da je najbolje odmah se spakirati, spustiti niže i krenuti prema Lehu. Jedino mi to može pomoći. Pakiram stvari i krećemo polako prema dolje. Umoran sam, vrtili mi se u glavi, slab sam, ali nekako uspijevam hodati jer je negdje u daljini, u dolini, spas. Malo je bolje, dolje je toplo, sunce grije, tjera studen iz kostiju. Na kraju staze, u Stoku, čeka nas

vozilo i vozi u Leh. Bolje se osjećam, bit će dobro. Unatoč silnom, nakupljenom umoru, i u Lehu loše spavam, ali ipak postupno dolazim k sebi.

Sutradan ujutro, za doručkom, iz radija se čuje poznata i oduvijek draga mi pjesma: »You can't always get what you want«. To mi je nakon dva dana izmamilo prvi pravi, iskren osmijeh na lice. Zapravo, dobro je, oporavio sam se, bit će još brda, planina, uspona, ali i odustajanja i padova, jer je bez padova katkad teško vrednovati ustajanje, kretanje dalje i radostan dodir sreće uspjeha!

DAMIR ŠANTEK

Turska gora ipak nije turska

Dean Jurčić, Kastav

Logarska dolina jedno je od onih čarobnih i posebnih mjesta u susjednoj Sloveniji koje zaista vrijedi posjetiti. Ova alpska dolina, oblikovana još u ledeno doba, nalazi se u Kamniško-savinjskim Alpama. Možete ovdje samo šetati, možete voziti bicikl, uživati u domaćim delicijama ili se možete, kao i mi, uputiti u pohode veličanstvenim planinskim vrhuncima koji okružuju dolinu. U svakom slučaju, ponijet ćete odavde nezaboravne uspomene.

Jutro u dolini

Više puta posjećivao sam ovu dolinu ili joj se divio gledajući je s okolnih vrhova. Ovaj nam je put cilj bio popeti se iz doline na Tursku goru i Branu. Ekipa u sastavu Mirko, moja kći Kristina i ja oko 7 sati ujutro bila je na ulazu u Logarsku dolinu. Unatoč jutarnjoj sumaglici ova prelijepa ledenjačka dolina već na samom ulazu opčinjava nas svojom zavodljivom ljepotom.

Slap Rinka

U početnom dijelu doline raste stara Logarjeva lipa visoka 25 metara, opsega gotovo pet metara, koja je postala zaštitni znak toga prvog doticaja s dolinom. Dolina je prostrana, dugačka 7 kilometara, a široka do 250 metara. Obiluje zelenim travnjacima, ali i značajnim šumskim površinama. Cijelu tu ljepotu okružuje gotovo nestvarna kulisa stjenovitih planinskih vrhunaca.

Vozimo se po asfaltnoj cesti kroz cijelu dolinu sve do okretišta i parkirališta kod Koče pod slapom Rinka (930 m). Stavljamo ruksake na ramena i krećemo širokom stazom kroz bukovu šumu do desetak minuta udaljenog slapa Rinke. Nema još, inače uobičajene gužve, pa je zadovoljstvo u svježini vedrog jutra koračati sve do podnožja dojmljivog slapa. Rinka je jedan od najljepših i sa svojih 90 metara jedan od najviših slobodno padajućih slovenskih slapova.

Voda koja se skuplja na području Okrešlja probijajući se kroz razne stjenovite oblike nizom slapića i brzaca dolazi do vrha okomite stjenovite litice preko koje se ruši u dubinu u manje jezerce. Pravi je doživljaj dodatno osvježeno u podnožju slapa gdje smo izloženi prskanju bezbrojnih kapljica hladne vode. Na bočnoj stijeni postavljen je jedinstven manji drveni objekt – Orlovo gnijezdo, u kojem se nalaze mali bar i suvenirnica.

Do izvora Savinje

Naša staza zakreće lijevo preko drvenog mostića te se dalje brojnim zavojima strmo uspinje ponad slapa. Dio staze uređen je strmim, ali za hodanje ipak ugodnim drvenim stubama. Odozgo se pruža očaravajući pogled na rub stijene preko koje duboko u dolinu pada slap Rinka, a moćan huk vode jedinstvena je zvučna kulisa.

Povrh slapa ponovno prelazimo drveni mostić, pa se uz korito rijeke koja se slijeva

Prema Turskom žlijebu

među brojnim kamenim gromadama penjemo prema njenom izvoru. Ovaj strmi dio staze dobro je uređen drvenim ljestvama i stubama. Pod omanjom stijenom izvire svježa i čista voda rijeke Savinje. Ubrzo nakon slapa Rinke rijeka ponire u suhom šljunčanom koritu Kotovca, pa se opet pojavljuje na površini nekih 6 km niže u donjem dijelu doline, na izvoru Črna. Savinja, koja je sa svoja 102 kilometra toka najduža »čisto« slovenska rijeka, teče kroz Celje i Laško, a u Zidanom mostu utječe u rijeku Savu.

Na izvoru koristimo priliku za osvježanje i opskrbu potrebnim količinama vode. U nastavku staza ulazi u šumu i ubrzo postaje manje strma. Krivuda između stabala crnogorice i pojedinačnih stijena sve do Okrešlja. Negdje je korijenje stabala tako čvrsto obujmilo stijene kao da se radi o neraskidivoj ljubavi. Pa, u biti i jest tako... Crveni natpis na drvenoj ploči »Če me ljubiš in občuduješ - pusti me živeti« (Ako me voliš i diviš mi se, pusti me da živim) uz potpis »planinski cvet« i crtež runolista odolijeva vremenu, jer je tu stajao i prije četrdesetak godina kad sam kao klinac s roditeljima ovuda prolazio. Ali tada smo išli samo do Okrešlja.

Jutarnji čaj na Okrešlju

Prvi objekt na koji nailazimo je lijepa drvena brvnara Čajzovo zavetišće¹, danas centar celjskih gorskih spašavatelja, koja se smjestila na rubu zelenog proplanka. U blizini, na donjem rubu ledenjačke krnice Okrešelj stoji Frischaufov dom (1396 m). Do njega nam je trebalo nešto manje od sat vremena pješaćenja. Pred domom je već podosta živo od pristiglih planinara, ali i onih koji su u njemu prenoćili. Nakratko se odmaramo, pijemo topli čaj, a malo smo i prezalogajili iz ruksaka.

Malo dalje bio je prvi dom na Okrešlju, koji je 1876. izgradilo Njemačko-austrijsko planinsko društvo, a srušila ga je snježna lavina. Dom je na današnjemu mjestu izgrađen 1908. te je nekoliko puta obnavljan i dograđivan (nažalost, i taj je potpuno uništen u požaru 2019.). Pogled na stjenovitu barijeru glavnoga lanca Kamniško-savinjskih Alpa od Krofičke i Ojstrice na istoku, pa do Brane i Turske gore prema zapadu zadivljuje.

¹ sklonište je dobilo ime po slovenskom alpinistu i spašavatelju Francu Čanžeku - Čajzi (1947. - 2006.) koji je ispenjao brojne prvenstvene smjerove u slovenskim i svjetskim planinama.

DEAN JURČIĆ

Uspón klinčanim putom kroz Turski žlijeb

Ugodno je uživati na terasi doma, ali moramo dalje jer pred nama je duga i naporna tura. U dom ćemo se vratiti navečer. Ubrzo smo na prvom križanju, gdje se odvaja staza prema Kamniškom sedlu. Tom stazom ćemo natrag. Nastavljamo ravno kroz ledenjački amfiteatar Okrešlja okružen velebnim dvotisućnjacima - Mrzлом gorom, Rinkama i Turskom gorom. Umjereno se uspinjući, dijelom kroz suho korito bujičnjaka, za desetak smo minuta na račvanju planinarskih putova. Šira staza nastavlja ravno dalje prema Savinjskom sedlu i Kranjskoj koči, a mi skrećemo lijevo na manje izrazitu stazu prema Turskom žlijebu.

Zavojit uspon

Na stijeni, uza stazu nalazi se spomen-obilježje gorskim spašavateljima stradalim u velikoj nesreći 1997. prilikom izvođenja vježbe spašavanja u sjevernoj stijeni Turske gore. Splet nesretnih okolnosti doveo je do nesreće u kojoj je sila helikoptera otrgnula sidrište u stijeni i pet spašavatelja potegnula u dubinu. Nažalost, svi su smrtno stradali. Slava im!

Slijedi nam strm uspon u brojnim zavojima prema Turskom žlijebu. Dan je sunčan, nije vruće, pa je pješaćenje razmjerno ugodno. Penjemo zavoj po zavoj, a povremen pogled gore prema žlijebu budi razmišljanje – ima li uopće kraja ovom zavojitom usponu. Na stazi je vrlo živahno, skupine planinara su i ispred i iza nas,

a društvo mladih penjača naoružano penjačkom opremom pretječe nas i žuri u neki od alpinističkih smjerova.

Uspón je jednoličan, pomalo i dosadan, ali treba biti uporan jer svakim korakom ulaz u žlijeb sve je bliže. Nismo brojali zavoje, a nije ni bitno koliko ih ima. Gotovo sat vremena trebalo nam je za ovu dionicu. Kratko zastajemo na manjoj zaravni pod stijenama, pa navlačimo pribor za samoosiguranje i stavljamo zaštitne kacige na glavu. E, sad smo spremni za ulazak u žlijeb!

Adrenalin u Turskom žlijebu

Turski žlijeb veličanstven je kuloar koji razdvaja visoke okomite litice Turske gore i Rinki. Dno žlijeba strm je sipar po kojem bi se moglo ispenjati žlijeb, ali zbog velike strmine, kršljivog terena i padajućeg kamenja puno je bolje, a i zanimljivije, ići osiguranom stazom. Inače, u zimskim uvjetima uspon vodi isključivo dnom žlijeba.

Osigurana staza provedena je početkom prošlog stoljeća s desne strane žlijeba podnožjem stijena Rinki, nekih desetak i više metara iznad tla. Na ulazu u osigurani dio puta stvorila

DEAN JURČIĆ

Mrzla gora iz Turskog žlijeba

se velika gužva, pa smo još malo pričekali da skupina ispred nas svlada prvu vertikalnu. Taj početak tehnički najteže je mjesto na cijelom osiguranom putu. Zahvaljujući čeličnim sajlama i klanfama, uspon iskusnijim planinarima ne predstavlja posebnu poteškoću.

Na dva mjesta put priječi stijenu tako da se hoda po klanfama uz držanje za čeličnu sajlju. Do nas ne dopiru sunčeve zrake, jer je žlijeb duboko ukliješten između moćnih okomitih litica. A kad još pogled skrene unazad na osunčanu Mrzlu goru, dojmovi su neopisivi.

Penjemo se po višim i nižim stijenama, hodamo po uskim policama, priječimo stjenovite okomice... Sajle su brojne i označene rimskim brojevima. Ima ih petnaestak. Na nekim mjestima od pomoći su nam i klinovi. Cijeli put je zaista dobro osiguran, a ono adrenalinsko zadovoljstvo traje nekih tridesetak minuta. Ma čak, osim nekih detalja, i nije baš bilo ono nešto posebno uzbudljivo. Od Turskog žlijeba možda smo očekivali i mrvicu više uzbuđenja...

Iz stijena izlazimo na strm i neugodan sipar, preko kojeg se dolazi do poprečne staze pri vrhu Turskog žlijeba. Na ovom dijelu nema pravih ni hvatišta ni gazišta, pa je najbolje kretati se četveronoške, pridržavajući se rukama za rijetko i ne baš stabilno kamenje. Treba biti vrlo oprezan da se ne odroni kamenje koje bi moglo ugroziti planinare dolje u žlijebu.

Gužva na Turskoj gori

Poprečnom stazom, pa kratkim stjenovitim usponom od 50 minuta izlazimo iz žlijeba. Ovdje ponovno upadamo u gužvu, ali unatoč tome uživamo u širokim vidicima i fotografiranju nestvarnog okruženja. Na vrhu Turskog žlijeba (2136 m) račvanje je planinarskih putova – u jednom smjeru ide se za Rinke (1:10 h), Skutu (1:50 h) i Cojzovu koču (3:05 h), a u drugom na Tursku goru (25 min) i Kamniško sedlo (2:25 h).

Strmim, pa potom umjerenim usponom po kamenim pločama koračamo prema sada već vidljivom vrhu Turske gore. Okrećemo se na sve strane jer su sa svakim novim visinskim metrom vidici sve ljepši i opsežniji. Divimo se veličanstvenom carstvu stijena središnjeg dijela grebena Kamniško-savinjskih Alpa, kojim dominiraju

DEAN JURČIĆ

Vrh Turske gore

Grintovec, Skuta i tri Rinke – Kranjska, Koroška i Štajerska. Stijene svjetlucaju na sunčevim zrakama pod potpuno vedrim plavim nebom. Dalje prema jugozapadu skupina je Krvavca, Kalški greben i Kalška gora, koje smo također nedavno penjali. Dosegnuli smo greben Turske gore, a sliku planinske ljepote sada upotpunjavaju pogledi na Mrzlu goru, Logarsku dolinu, Olševu, Raduhu, Ojstricu, Planjavu... Ma, nije moguće nabrojati sve te »ljepotice« koje nas okružuju. To su one neopisive priče koje jednostavno treba doživjeti!

Od doma na Okrešlju do vrha Turske gore (2251 m) trebala su nam gotovo dva i pol sata. Na vrhu ponovno gužva. Brojni planinari uživaju u predivnom sunčanom danu i još ljepšoj prirodi. Na vrhu su kutija s upisnom knjigom i metalni žig. Turska gora je uska grebenasta gora, koju prema istoku Kotličić dijele od Brane, a na zapadu Turski žleb od Rinki. Gledajući u dubinu, s jedne strane su Okrešelj i Logarska dolina, a s druge Mali podi i dolina Kamniške Bistrice.

Svoja imena Turska gora i Turski žleb ne duguju ni Turskoj, ni Turcima, ni turskim vojnicima, već staroj slovenskoj riječi Ture (Turus, Durus), koja u biti znači gorje ili pogorje. Danas i u Austriji imamo planine Ture (Visoke i Niske). Austrijanci kažu Tauern, što izvorno baš i ne odgovara ovom značenju.

Nakon utisnutoga još jednog žiga u našim planinarskim dnevnicima prepustili smo se i mi

Silazak prema Kotličima s pogledom na Ojstricu, Planjavu, Kamniško sedlo i Branu

polusatnom uživanju u ovom nestvarnom okruženju. Više od toga nismo mogli, jer smo tek negdje na polovici današnje ture. Naš sljedeći cilj, Brana, stoji tik nasuprot nama, kao da nam je nadohvat ruke. Ali vrhovi srećom nisu spojeni visećim mostovima, pa se ipak treba malo više oznojiti kako bi se prelijepim alpskim stazama stiglo na njih.

U posudi bez dna

Strmo se spuštamo po kršljivoj krivudavoj stazi prema sedlu Kotličima, koje dijeli Tursku goru od Brane. Vidici su prelijepi, dolje je zelena dolina iz koje smo jutros krenuli, nad njom su alpski velikani, a iznad nas nebesko plavetnilo. Ali, tamo iz daljine kao da pristizu neki čudni oblaci. Na nekim mjestima put je zahtjevan, ali je svuda gdje god treba osiguran sajlama i klinovima.

Najzanimljiviji dio na ovom dijelu staze je »sod brez dna« (posuda bez dna). U biti to je

okomito okno u stijeni Turske gore kroz koje je provedena dobro osigurana staza. Nije baš da okno nema dna, ali s toga nakošenog dna poseban

Silazak prema Kotličima, osigurani dio puta

je pogled kroz okno prema nebu. Pod nama su Kotliči – skup tornjića različitih oblika koji su ukrasili sedlo između dvaju vrhova. Kroz Kotliče vodi dobro osigurana staza. Nakon sat vremena i spusta od 300 visinskih metara s Turske gore spustili smo se do najniže točke staze u Kotličima (1949 m).

Sad slijedi otprilike isto toliko visinskih metara uspona do vrha Brane. U početku je uspon kroz stijene veoma strm, ali dobro osiguran čeličnim pomagalima. Potom položenijom stazom polukružno obilazimo sjeverne padine Brane do račvanja planinarskih staza. Ravno nastavlja staza prema Kamniškom sedlu, a oštro udesno uspinje se na vrh Brane.

Oblaci oko Brane

Sve je više oblaka na nebu. Komentiramo kako je slično bilo i pri našem prijašnjem usponu na Branu, kad s vrha nismo baš ništa vidjeli. Nadamo se da se to neće ponoviti. Odvojak za Branu označen je strelicom i natpisom na kamenu. Prvi dio staze prema vrhu umjereno se uspinje po siparu, a onda nastavlja oštriji uspon kroz stijene i kamenjar, mjestimično osiguran sajlama. Obilazimo kamene gromade, prolazimo većim i manjim usjecima i jarugama između stijena do vršnog kamenitog grebena, mjestimično prošaranog travom, po kojem ubrzo dosežemo vrh Brane (2253 m). Od Turske gore do Brane trebalo nam je malo više od dva sata.

Vrh Brane je prostran, a nalazi se odmah nad Kamniškim sedlom. Na vrhu je željezni križ postavljen 1995. Postavili su ga mještani Kamniške Bistrice u spomen planinarima s tog područja. U blizini je i metalna kutija s upisnom knjigom i žig. S vrha se pružaju lijepi vidici, ali nažalost ni ovaj put nismo mogli u njima potpuno uživati, jer jedino je vrh Mrzle gore uspio odoljeti gustim oblacima.

Nakupilo se u nama i nešto umora nakon već oko šest sati pješčenja i savladanih gotovo 1700 metara uspona. Kako nije bilo potrebe za žurbom, jer još imamo dovoljno dana da zaokružimo današnju turu, zalegnuli smo na travnate padine i malo odrijemali. Sve dok nas, gotovo sat vremena kasnije, nije probudila hladnoća nakon što je sunce posve zašlo iza oblaka.

DEAN JURČIĆ

»Sod brez dna«

Na Kamniškom sedlu

Istim putom spuštamo se s vrha natrag do križanja, pa nastavljamo položenom stazom koja priječi carstvo sipara pod vršnim dijelom Brane. Lakim spustom kroz kamenjar dolazimo do travnatoga Kamniškog sedla koje je obavijeno maglom, tako da planinarski dom uočavamo tek iz blizine. Od Brane do doma pješačili smo manje od sat vremena.

Kamniško sedlo nekad se nazivalo Jermanova vrata u spomen na lovca Jermana. On je bio dobar poznavatelj planinskih putova, a poznat je po tome da je kranjsku vojsku odveo po najkraćem putu preko ovog sedla kako bi spasila Celovec od turskog napada (prema priči Janeza Trdine). Kamniško sedlo, duboka udolina između Brane i Planjave, jedna je od najčešće posjećenih planinarskih točaka u Kamniško-savinjskim Alpama. Na sedlo vode strme staze iz Kamniške Bistrice i Logarske doline (obje oko 2:30 h hoda).

Koča na Kamniškom sedlu (1864 m) važan je objekt radi smještaja i okrijepe planinara na trasi Slovenske planinske poti. Prvi dom otvoren je ovdje davne 1906., a današnja kuća datira iz 1983. godine. Odavde su inače lijepi vidici i prema kamniškoj strani i prema Logarskoj dolini, kao i na dojmjljive okolne vrhove. No, danas nije bilo sreće. Na nebu se odigravala neka čudna povucipotegni igra oblaka. Sunce nas je čak i ponovno obasjalo, ali se nažalost nebo nije otvorilo. I doline i vrhovi ostali su zarobljeni u oblacima.

DEAN JURČIČ

Vrh Brane

Tek u jednom trenutku su iz magle izronile samo stijene Planjave iznad nas.

Povratak na Okrešelj

Posljednja dionica današnje pustolovine spust je od oko 600 visinskih metara s Kamniškog

sedla na Okrešelj. Ugodno nas je iznenadio dobro uređen put do Okrešlja po inače podosta divljem terenu. Staza koju je još početkom prošlog stoljeća uredilo Slovensko planinsko društvo (na što podsjeća ploča uz stazu) provedena je po vrlo strmim, uglavnom stjenovitim padinama Brane. Mjestimično je umjereno zahtjevna, a nudi vrtoglave vidike u dubinu. Ipak, dovoljno je široka i na potrebitim mjestima osigurana sajlama i klinovima da zaista i manje iskusnim planinarima prolazak njome ne bi trebao predstavljati teškoću.

Staza je dijelom usječena u stijenu, pa se prolazi po dojmljivim policama. Teži prijelazi riješeni su uklesanim ili drvenim stubama. Bez obzira na strminu i zahtjevnost terena, staza nas je zaista oduševila! Svaka čast davnim graditeljima! Putom su lijepi vidici na Mrzlu goru, stijene Turske gore, zelenu oazu Okrešlja, a poseban je doživljaj odavde promatrati nazubljene stijene Kotliča između Brane i Turske gore. Kakav bi doživljaj tek bio da dio visokih vrhova i dalje nije skriven u oblacima i magli.

Turska gora i Rinke u oblacima

DEAN JURČIČ

Koča na Kamniškom sedlu pod Planjavom

Izlazimo iz stijene, prelazimo preko suhog korita bujičnjaka, priječimo sipar i ulazimo u pitomiju okolinu proraslu klekovinom i niskim raslinjem. Dok se u daljini vrh Ojstrice cijelo vrijeme »šepuri« na suncu, vrh obližnje Planjave konačno se uspio koliko-toliko otrgnuti iz zagrljaja dosadnih oblaka. Ne žurimo. Malo nas u tome sprječava umor, ali puno više uživanje na zanimljivoj stazi u prelijepom okruženju. Zato nam je za spust s Kamniškog sedla do Okrešlja trebalo malo više vremena od onoga zapisanog na putokazima – oko sat i pol.

Umorni, ali zadovoljni u cijelosti realiziranim današnjim planom stižemo natrag do Frischaufovog doma, gdje ćemo noćiti. Prije toga počastili smo se pravom planinarskom večerom – fažolom i jotom te osvježili hladnim pivom. Na kraju dana Mirkov je GPS uređaj pokazivao da smo prošli 12,4 kilometra uz 1686 metara uspona i 1309 m metara spuštanja, za što nam je trebalo malo manje od 8 sati hoda.

Sljedećeg jutra svi visoki vrhovi pozdravljaju nas vedri i okupani jutarnjim suncem. To je tako, planina često mijenja svoju narav. Baš zato ih volimo i poštujemo. Nakon jutarnjega čaja spuštamo se već znanom stazom do parkirališta na kraju Logarske doline te se žurimo dalje na Veliku planinu, u nove planinarske pustolovine.

SATNICA

Koča pod slapom Rinkom (930 m) –	
Slap Rinka (1000 m)	10 min
Slap Rinka – Frischaufov dom	
na Okrešlju (1396 m)	45 min
Frischaufov dom na Okrešlju –	
vrh Turskog žlijeba (2136 m)	2 h
Vrh Turskog žlijeba – Turska gora (2251 m) ..	25 min
Turska gora – Kotliči (1949 m)	1 h
Kotliči – Brana (2253 m)	1:10 h
Brana – Koča na Kamniškom sedlu (1864 m) ..	50 min
Koča na Kamniškom sedlu –	
Frischaufov dom na Okrešlju	1:30 h
Frischaufov dom na Okrešlju –	
Koča pod slapom Rinkom	45 min
Ukupno:	8:35 h

Najviši vrhovi srednje Bosne

Robert Pocrnić, Zagreb

Zamisao o planinarenju krajem lipnja u Bosni i Hercegovini nije bila naš »plan B«, uvjetovan nemogućnošću odlaska u puno bliže i sjevernije Alpe zbog svima dobro poznatih zdravstvenih razloga, već zato što je ta susjedna država jedna od naših najomiljenijih planinarskih destinacija, u koju se uvijek rado vraćamo. Proteklih smo godina više puta posjetili BiH i uglavnom se penjali na vrhove istočne i zapadne Hercegovine. Divlja ljepota Čvrsnice, Prenja i Maglića toliko me se dojmila da sam više puta ponovio uspone na te planine. Posljednje dvije za mene su nešto najljepše što sam uopće doživio u svome planinarskom životu, a bilo je toga jako puno u gotovo 20-ak godina planinarenja.

Ovaj smo put izabrali planine središnje Bosne, u okolici Sarajeva. Zbog logističkih razloga smjestili smo se u glavnome gradu, koji će nam biti polazište za uspone u okolicu, a kao pogonsko gorivo za naše naporne višesatne ture

poslužiti će nam čevapi, pite ispod saća, janjetina, kajmak, baklave i sve ostale divote koje ovo balkansko podneblje nudi putniku namjerniku. Poželjeli smo planine koje su tipične predstavnice Dinarskoga gorja, bez izraženih vrhova: Bjelašnica (2067 m), Treskavica (2088 m) i Visočica (1967 m), sve južno od Sarajeva, te na zapadu Vranica (2112 m), koja je ujedno i najviša planina srednje Bosne.

Bjelašnica

Ujutro krećemo iz Sarajeva prema 30-ak kilometara udaljenoj Bjelašnici. Riječ je o planini dobro poznatoj hrvatskim skijašima, a oni srednje dobi Bjelašnice se još sjećaju po skijaškim natjecanjima u muškoj konkurenciji na XIV. Zimskim olimpijskim igrama u veljači 1984.

Polazna je točka uspona mjesto Babin dō (1250 m) u podnožju skijališta, okruženo brojnim novoizgrađenim hotelima i apartmanima.

Vidik s Bjelašnice prema Treskavici

ROBERT POCRNIC

Lukomir

Došavši u samo podnožje skijališta, primijetili smo mnoštvo natjecatelja koji se polako pripremaju za utrku Vučko trail. Organizirana je u tri težijske trkačke skupine, a odvija se na obroncima Bjelašnice i Visočice. Sudeći po brojnim registracijama vozila iz Splita, Zadra i Zagreba koja smo zatekli na parkiralištu, očito je da su i hrvatski natjecatelji odlučili dati znatan obol tom izazovnom natjecanju.

No, vratimo se našem današnjem usponu. Uspinjemo se velikom, zelenom leđinom prema istočnim padinama Bjelašnice zaobilazeći svu skijašku infrastrukturu. Staza je ispočetka makadamska, umjereno strma i vodi rubom šume. Orijentacija je zaista lagana jer su istočne padine planine ogoljene i u svakom je trenutku lako znati gdje se nalazite. Krenuli smo prema vrhu upravo tom istočnom stranom i nakon gotovo dva sata kretanja strmim travnatim obroncima, s malo klekovine u gornjem dijelu uspona, stižemo na 2067 metara visok vrh.

Odmah se uočava golema, betonska gornja stanica skijaške žičare, a tu je i meteorološka stanica, koja ima vrlo zanimljivu priču. Tradicija evidentiranja vremena traje još od davnih 80-ih godina 19. stoljeća kad je Austro-Ugarska nakon Berlinskoga kongresa 1878. anektirala BiH. Za vrijeme austrougarske vladavine bila je to jedna od najjužnijih meteoroloških stanica toga nekad velikoga i moćnog carstva. U međuvremenu je preživjela nekoliko ratova i obnova, a posljednja je bila 1999. Upravo na samom vrhu Bjelašnice »sudaraju« se kontinentalna i mediteranska klima i nisu neuobičajeni jaki vjetrovi i velike količine

oborina. Zahvaljujući odličnim vremenskim uvjetima, vidici su sjajni. Osim okolnoga gorja srednje Bosne, lijepo se na jugu vide hercegovačke planine, čiji su vrhovi još uvijek djelomice okićeni snijegom, a u iznimnim uvjetima mogu se vidjeti i one crnogorske, koje su malo dalje i više jugoistočno.

Nakon polusatnog odmora silazimo sjevernom stranom planine, s koje »pucaju« vidici prema zelenom Igmanu te malo daljem Trebeviću i na prostranu sarajevsku kotlinu, u kojoj se smjestila bosanska metropola.

Nakon okrjepe u kafiću podno vrha Bjelašnice nastavljamo prema čuvenom selu Lukomiru. Riječ je o najizoliranijem i najvišem selu u cijeloj BiH. Nalazi se na južnim obroncima Bjelašnice, na pola puta između Sarajeva i Konjica, na gotovo 1500 metara visine. Do sela se stiže isključivo planinarskim stazama ili 12 kilometara dugačkim

Pogled iz sela Lukomira prema Visočici

makadamskim putom. Lukomir je nacionalni ponos BiH i istinski etnografski dragulj, u kojem se još uvijek osjeti duh starih vremena. Prije nekoliko stotina godina današnje su selo nastanila dva hercegovačka čobanska plemena, koja su u tim bespućima pronašla obilje ispaše i dovoljne količine vode za svoju stoku.

Zahvaljujući epidemiološkom trenutku u kojem živimo, to su malo selo posjećivale samo manje planinarske skupine i poneki brdski biciklist, dok masovnog turizma do prije koju godinu gotovo da i nije bilo. U selu se nalazi nekoliko desetaka kamenih kuća starih i više od dvije stotine godina, s karakterističnim, malim prozorima i krovovima od lima ili šindre. Malobrojni mještani i dalje njeguju tradicije svojih predaka baveći se ponajviše ovčarstvom i izradom vunjenih rukotvorina za turiste. Selo je naseljeno od travnja do listopada, a nakon toga ne može se boraviti u selu zbog višemeterskih snježnih smetova koje zbog izoliranosti nije moguće prokčiti u zimskom razdoblju.

S travnate uzvisine u blizini sela pruža se dojmljiv vidik prema kanjonu rijeke Rakitnice i planini Visočici na suprotnoj strani. Rakitnica je pritok Neretve, teško pristupačna i zato još uvijek gotovo djevičanska. To je, navodno, jedan od najdubljih kanjona u ovom dijelu Europe.

Visočica

Sljedeći dan mislili smo krenuti na Treskavicu, planinu na glasu kao jednu od najljepših u cijeloj BiH. Oblasla je gustim šumama i bogata travnatim proplancima, a idiličnu sliku upotpunjuje još i pet ledenjačkih jezera. Čini se kao istinska planinarska poslastica u netaknutoj prirodi. Da bi se obišla sva njena rajska divota, dostatna je dobro osmišljena cjelodnevna tura. Na Treskavici je čak sedam vrhova viših od 2000 metara. Nažalost, planina je jednim dijelom minirana i nije ju pametno posjetiti bez vodiča ili jako dobre pripreme. Ta gorska ljepotica pričekat će na nas još neko vrijeme, a ovaj put ćemo na Visočicu, koja je dvostruko dalje od Sarajeva nego Bjelašnica. Vozilo ostavljamo u Bojadžinom dolu, kod nekropole stećaka. U tom se dijelu Bosne i Hercegovine takve nekropole nalaze na gotovo svakom koraku. Parkiralište uz makadamsku cestu solidno je popunjeno, a smjerova za brojne uspone po Visočici ima napretek. Krećemo uzbrdo prema zapadu golemim prostranstvima, po livadama bez ijednog stabla, koje me podsjećaju na durmitorski krajolik. Staze su dobro markirane, a krećući se prema vrhu stižemo do još jedne nekropole stećaka, gdje planinari obično predahnu radi okrijepe. Na proplanku pokraj nas pase veliko stado ovaca, a na sigurnoj udaljenosti

Put prema vrhovima Visočice

ROBERT POČRNIC

Naša trojka na Velikom Ljeljenu

od nas krdo je konja na ispaši. U tom se bespuću čini da su to divlji konji.

Nakon nepuna dva sata hoda uspinjemo se na vrh Veliki Ljeljen i nakon kratkog druženja s domaćim planinarima nastavljamo prema vrhu Džamiji (1967 m). To je najviši vrh planine i naše glavno odredište, a do njega je još oko pola sata hoda. S najvišeg vrha Visočice gledamo udaljeno selo Lukomir, koje smo posjetili jučer i koje je odavle jedva vidljivo golim okom. Nalazi se s druge strane golemoga kanjona Rakitnice. Lako je prepoznati malo višu i sjeverniju Bjelašnicu, na kojoj se zahvaljujući vedrom vremenu lijepo vidi vrh.

Nakon okrijepe i uživanja u vidicima vraćamo se istim putom nizbrdo. Za silazak nam treba oko sat i pol hoda. Za potpun doživljaj toga dana trebala je još samo janjetina ispod saća i Sarajevsko pivo za naše gladne planinarske duše, što smo pronašli u usputnoj gostionici.

Vranica i Prokoško jezero

Nakon jednog dana odmora u Sarajevu, koje je svatko proveo na svoj način, završit ćemo pohod usponom na planinu Vranicu i posjetom nada- leko poznatom Prokoškom jezeru. Vranica je ne samo dugačak i najviši planinski lanac srednje Bosne, već i planina najveće površine u cijeloj BiH. Da je Vranica nešto posebno, potvrđuje i podatak da je od vremena Austro-Ugarske pa do Drugoga svjetskog rata na obroncima te planine pronađeno nekoliko tona zlata i još više

srebra. Vrh planine zove se Nadkrstac (2112 m). Osim njega, još je nekoliko vrhova viših od 2000 metara: Krstac, Ločika, Rosinj, Treskavica.

U podnožju planine nalazi se Prokoško jezero, ledenjačkog podrijetla. Uza zapadni rub jezera nalaze se drvene pastirske kućice, a istočna je obala malo strmija i obrasla crnogori- com. Jezero se nalazi u zagrljaju moćne planine Vranice, čijim se obroncima prema jezeru spuštaju brojni zuboreći potoci, s istočne, južne i zapadne strane. Rijetka je prilika uživati u tako bajkovitom prizoru pa će sve romantične planinarske duše, a pogotovo ljubitelji pejzažne fotografije, doći na svoje uživajući u svakom trenutku boravka uz to divno jezero. Srećom, masovni turizam još mu nije uzео dušu, vjerojatno zato što se do njega može doći samo terenskim vozilom koje treba svladati 20-ak kilometara makadamskog puta iz Fojnice, ili pak planinarskim stazama 2 – 3 sata pješice uzbrdo.

Jezero sam već posjetio prije puno godina i od tada je u meni tinjala nada da to nije moj posljednji posjet tome prekrasnom i teško dostu- pnom mjestu. Nakon dugih jedanaest godina čekanja, moje je uzbuđenje bilo golemo, čak i veće nego prilikom prvog posjeta. Isplatilo se, jer jezero srećom još uvijek nema pečat masov- nog turizma i sve je naizgled kao i prije. Doduše, više je novoizgrađenih drvenih kućica za smje- štaj gostiju, ali osim ponekog solarnog panela na krovovima kuća i, čini se, nezaobilaznih, bučnih quadova, koji povremeno bukom narušavaju taj

Grebenska staza prema vrhu Krstacu

ROBERT POČRNIC

Pastirske kućice na Prokoškom jezeru

prirodni sklad, to mjesto još uvijek nudi poseban, opuštajući ugođaj.

Iz Sarajeva smo krenuli prema Fojnici, pa zatim dugim makadamskim putom prema jezeru. Ako to vremenske prilike omogućuju, prije uspona svakako treba posjetiti čuveni Franjevački samostan iznad Fojnice. Nakon otprilike pola sata drmusanja makadamom stižemo na parkiralište ispred ulaza u to zaštićeno područje. Nakon plaćanja parkinga za vozilo i pojedinačnih ulaznica rendžeru na ulazu, odlazimo do obale jezera. Tražimo planinarske markacije, ali nema ih ili ih ne uspijevamo naći. Zabljesnut ljepotom jezera, krenem na kratak obilazak jezera radi fotografiranja i potom se priključujem ostatku društva.

Strmim, jugozapadnim, travnatim obroncima, mjestimice prošaranim klekovinom, penjemo se prema sedlu na visini od otprilike 1900 metara, gdje se staza račva za Nadkrstac i Ločiku. Izabrali smo Nadkrstac. Grebenska staza vodi najprije do bližeg vrha Krstaca (2069 m), a zatim se nastavlja blagim usponom prema Nadkrstacu (2112 m). Rijetko ćete gdje doživjeti takvu planinarsku nirvanu kao ondje, a pritom

ćete s vrha uživati u vidicima prema Vlašiću, Cincaru, Vranu i Čvrsnici.

Nakon uživanja u vidicima silazimo dijelom nemarkiranim, a zatim markiranim stazama, prateći mnoštvo potoka koji se slijevaju prema jezeru. Stigavši na obalu jezera, umorni, ali zadovoljni, ugođaj upotpunjujemo rashlađujući se napitcima za odrasle u ugodnoj hladovini i družeći se s mještanima. Bio je to idealan završetak lijepe četverodnevne avanture, s tri divna uspona na planine i obiljem nezaboravnih usputnih doživljaja.

Po mojem mišljenju, BiH nije dovoljno cijenjena planinarska destinacija. Čemu sanjariti o dalekim i egzotičnim planinarskim odredištima, kad ova, nama susjedna zemlja, osim planina nudi toliko kanjona, divljih rijeka, ledenjačkih jezera, autentičnih pastirskih sela u kojima vrijeme kao da je stalo? Na svakom koraku oko vas drevni su stećci ili kameni mostovi kao svjedoci davnog vremena, a sve je to upotpunjeno ljubaznim domaćinima i pristupačnim cijenama. I zato ćemo na kraju samo kratko reći: jedva čekamo sljedeću priliku, pozdrav do sljedećeg susreta!

Produženi vikend na srednjem Velebitu

Željko Vinković, Bjelovar

Primijetili smo da smo u svojim višegodišnjim redovitim posjetima Velebitu malo zapostavili dionicu srednjeg Velebita između Štirovače i Dabarskih kukova. Taj je dio Velebita prometno pristupačan zahvaljujući županijskoj prometnici Štirovača – Šušanj, a obiluje i planinarskim objektima. Cesta je većim dijelom makadamska, a dionica od Šušnja do Dabarske kose nedavno je dobila asfaltni sloj.

Ljetošnji produženi lipanjski vikend proveli smo baš u tom dijelu Velebita. Hokejaškim rječnikom rečeno, ovogodišnja »prva velebitska postava« nije se, zbog raznih razloga, uspjela okupiti. Dijana nije dobila godišnji u ponedjeljak (nema produženog vikenda), a Srećko je imao dogovoren, dugo čekani preventivni liječnički pregled, tako da smo ostali samo Zvonko, ja i naš neizostavni citroen.

Zvonka pokupim u nedjelju, u pet ujutro. Njemu je to prilično rano jer je noćas legao tek u dva poslije ponoći. Ostao je dugo budan jer

se u Bjelovaru održavala Terezijana – turistička manifestacija nastala u spomen na austrijsku carica Mariju Tereziju, koja je 1756. utemeljila Bjelovar. Dok u vožnji prebiremo po velebitskim uspomnama i prisjećamo se prošlogodišnjeg boravka u planinarskoj kući Apatišan, pojavljuje se putokazna ploča prema toj kući. Idemo nakratko pogledati ima li koga! Nije bilo u planu, ali čim smo zakoračili u Velebit, odmah smo se osjetili opuštenijima, kao da nas nešto onamo vuče. Lijepoga li iznenađenja! Susrećemo drage velebitske prijatelje Josipa Tomaića i njegovu suprugu Irenu, s djecom i prijateljima, kako bezbrižno provode vikend u svom Velebitu. Uz čašicu razgovora, Josip odmah pod kutom od 45 stupnjeva reže moslavačko-velebitske specijalitete. Raspitujemo se o popunjenosti planinarske kuće. U rujnu je nepopunjena.

Upoznajemo ih sa svojim današnjim planom uspona na Šatorinu, odakle ćemo nastaviti prema Kuginoj kući. Uz doviđenja, zaželimo si

Dabarski kukovi

ŽELJKO VINKOVIĆ

Travnati vršni dio Šatorine

skori susret u rujnu. Na putu do Mrkvišta susrećemo nekoliko skupina biciklista. Baš je živo! Na Mrkvištu zastajemo da pozdravimo domara i osvježimo se, ne sluteći da ćemo dobiti neočekivanu suputnicu za uspon na Šatorinu. Andrea, mlada jazz vokalistica, želi nam se priključiti na usponu. Objašnjava nam da se zbog straha od medvjeda boji poći sama.

Vozeći se do Dokozine plani, planinske livade na 1259 metara nadmorske visine, umirujemo je objašnjavajući joj da se ne treba bojati medvjeda ni bilo koje druge životinje jer se one

sklanjaju od ljudi. Staza je ugodna, građena poput Premužičeve staze. Prolazimo najprije kroz crnogoričnu, a zatim bukovu šumu te stižemo u pojas klekovine, nakon kojeg izlazimo na planinske livade nadomak vrhu.

Šatorina je visoka 1624 metra i smatra se najvišim vrhom srednjeg Velebita, premda je po nekim podacima jedan od triju vršaka Zečjaka malo viši. Na vrhu je geodetski stup, a vidici se za lijepa vremena, osim prema moru, šire osobito na Veliki Kozjak i Bačić kuk. No s njima danas nemamo sreće, zbog izmaglice. Svoju suputnicu moramo pohvaliti jer je odlično hodala, tako da smo za sat i pol bili na vrhu, a za silazak nam je trebalo sat vremena. U znak zahvalnosti, Andrea nas na Mrkvištu časti rundom svijetloga »velebitskoga«.

U razgovoru s dežurnim domaćinom, gospodinom Kremenicom, saznajemo da je organizirano planinarstvo u Senju počelo davne 1913., točnije, 30. studenoga te godine, kad je osnovana podružnica HPD-a Senjsko bilo. Poslije Drugoga svjetskog rata organizirano se djelovanje nastavlja 1950. osnivanjem PD-a Zavižan, koji 2001. počinje uređivati drvenu šumarsku baraku, a današnju planinarsku kuću Mrkvište. Više o svemu saznat ćemo iz bogato opremljene knjige »Stoljeće

ZELJKO VINKOVIĆ

Na Laktinu vrhu (u daljini Šatorina)

senjskog planinarstva» autora Mirka Belavića, koju smo nabavili kod domaćina.

Da iznenađenjima za danas nije kraj, potvrđuje susret na izvoru Štirovači s dragim planinarskim prijateljem Otom Tosenbergerom iz PD-a Đakovo. Nadopunjavao je zalihe vode za članove društva koje je kombijem dovezao na Velebit. Kaže mi: »Dugo se nismo vidjeli, ali pratim tvoje aktivnosti čitajući članke u Hrvatskom planinaru«. Situacija s koronavirusom prilično nas je udaljila od zajedničkih druženja!

U predvečerje stižemo do Kugine kuće, gdje namjeravamo prespavati. Ispred kuće je prilična gužva pa nismo baš sigurni u ostvarenje svoga nauma. Spasonosno rješenje pronalazimo u pomoćnoj prostoriji, koja je dio radnog spremišta za alat i materijal, a u kojoj su postavljena tri kreveta na kat. U tom prostoru spava samo domar Mile, dok Miro, drugi domar, spava u drugoj prostoriji.

Prije mraka uspjeli smo se još na obližnji vrh Lisac. Već sam jednom bio na tom vrhu, ali u ranim jutarnjim satima, a ovaj put ispravljam Sunce na počinak. Iako je predvečerje, još je toliko toplo da smo se dobro oznojili. Lisac dominira područjem južno od Šatorine, a do samoga vrha, na kojem je proplanak, obrastao je bukovom šumom. Osim Šatorine, dobro vidimo Bačić kuk i Budakovo brdo, koji su nam želja za sutradan, te cijeli niz Dabarskih kukova.

Po povratku u Kuginu kuću dočekuje nas ukusan i još topao gulaš od pet vrsta mesa. Domar Mile skuhao ga je za skupinu planinara iz PD-a Bistra i skupinu sisačkih planinara koji svake godine dovode djecu kako bi im otkrivali ljepote Velebita. Za svaku pohvalu! Nakon odlične večere, drugi domar, Miro, prihvaća se svoje gitare. Veseli zvuci žica i pjesme razlijegeše se u toplu velebitsku noć.

Sinoć smo na vrijeme otišli na spavanje pa smo se ujutro, prije odlaska iz Kugine kuće, još uspjeli popeti na 1504 metra visok Laktin vrh. Zahvalivši se dragim domarima, još pomalo umornima od sinoćnje »gaže«, nastavljamo autom do planinarskog skloništa Skorpovac. Ondje susrećemo vrijedne domaćine kako saniraju nered što su ga za sobom ostavili neki nemarni posjetitelji razbacavši ostatke hrane i ambalaže, čime su u to uvijek uredno sklonište privukli miševe.

Iako je prošlo podne i živa u toplomjeru opet leti u visine, ne odustajemo od novih uspona. Odabiremo uspon na Budakovo brdo jer do pred sam vrh vodi kroz šumu. Iako nismo tako planirali, znatiželja nas odvlači po travnatim, velebitskim leđima u smjeru Prikinutog brda te na Bačić kuk. Zvonko odmah primjećuje da je uspon na 1306 metara visok Bačić kuk nešto posve drugačije od svega što smo dotad prošli. Ta skupina

Bačić kuk iz Bačić duple

Planinarski dom Ravni dabar i kuk Čelinac

kukova, tornjeva i golih stijena koji strše svaki na svoju stranu, iziskuje i nešto penjačke vještine.

Prije završnog uspona ostavljamo stvari kako bismo imali slobodne ruke. Stjenoviti skokovi prije izlaska na vrh Bačić kuka osigurani su sajlama. Vidik s vrha obuhvaća široko šumsko prostranstvo, iz kojeg se izdiže vapnenački hrbat Dabarskih kukova, pružajući se u smjeru južnog Velebita. Gledamo taj rastrgan greben sa željom da ga jednom prijeđemo uzduž, barem dio kojim je provedena planinarska markacija.

Nakon Bačić kuka ostalo nam je dovoljno vremena da posjetimo Velinac, još jedan kamenit vrh, ali bez kukova i tornjeva. Velinac je istaknut vrh na primorskoj terasi srednjeg Velebita, a izdiže se iznad Karlobaga, odakle se lijepo vidi. Uspón na taj izložen, kamenjarski vrh treba zbog otvorenosti planirati u rano jutro ili kao mi, u predvečerje. Na spavanje se spuštamo u planinarski dom Ravni dabar, nadajući se da će biti manja gužva. Taj je vikend Velebit bio pun planinara, pa je tako bilo i ondje!

Zahvaljujući prostranosti doma, nije teško naći dobro mjesto za spavanje. Upoznajemo četvero mladih, simpatičnih slovenskih planinara (David, Ester, Beki i Jure), koji svake godinu prijeđu dio Velebitskoga planinarskog puta. Oduševljeni su Velebitom. Razgovaramo o trenutnoj situaciji s koronavirusom i napominjemo im da, čim se ublaže uvjeti prelaska granice, stižemo u obilazak Slovenske planinske poti.

Ujutro još posjećujemo Došen dabar i Bačić dulibu. Ondje susrećemo Ivana Došena, vlasnika planinarske kuće »Kata«, a malo poslije i njegova brata Stipana Došena. Došli smo baš u trenutku kad su novog vlasnika, Marka iz Šibenika, upoznawali s pojedinostima gospodarenja tom prelijepom drvenom kućom. Prvo naše pitanje Marku bilo je ostaje li to i dalje planinarska kuća. Samo je slegnuo ramenima, rekavši da još nije odlučio. Molimo ga da ne uzme taj prelijep kutak Velebita samo za sebe, a on se nasmije i reče: »Vidimo se uskoro.« Tako će i biti. Vrijeme je, kao i obično, brzo proletjelo, a mi punog srca moramo kući.

Planinarskim korakom po otoku Lastovu

Višeslav Turković, Požega

Budući da epidemiološke okolnosti nisu omogućavale izlet u inozemstvo, planinari iz HPD-a Gojzerica Požega za svoj su godišnji izlet odabrali egzotičan jadranski otok Lastovo. Kad već nismo mogli uživati u visokom gorju alpskih zemalja, odabrali smo malo poznat dio Lijepe Naše, znajući da nam ima što pokazati. Pridružili su se i prijatelji planinari iz HPD-a HZZO Požega te pojedinci iz drugih planinarskih društava, kao što su PD Dilj gora Slavonski Brod, HPD Strmac Nova Gradiška, HPD Sokolovac Požega, PD Mališćak Velika te jedna članica HPD-a Mosor iz Splita (ukupno 43 planinara).

Lastovo pripada skupini južnodalmatinskih otoka, a otočnu skupinu čine najveći otok Lastovo te niz otoka, otočića i hridi. Od Dubrovnika je udaljeno 99 km, od Visa 57 km, od Mljeta 31 km,

a od najbližeg otoka, Korčule, odvaja ga Lastovski kanal širok 13 do 20 km. Dugo je oko 10, a široko 5,8 km. Površina mu je 41 km². Lastovsko otočje čini još 46 otočića i hridi. Uz Mljet, Lastovo je najšumovitiji hrvatski otok, s više od 70 % površine pod šumom. Godine 2007. Lastovo je proglašeno parkom prirode. Najviša su uzvišenja na otoku Veli Hum (417 m) i Mali Hum, u središnjem dijelu otoka, a najljepši je vrh, s najboljim vidicima, Sozanj (231 m), koji je i kontrolna točka Hrvatske planinarske obilaznice.

Glavni su planinarski ciljevi na Lastovu vrhovi Sozanj i Hum, ali nitko neće propustiti posjet znamenitom naselju Lastovu, Skrivenoj Luci i svjetioniku Strugi. Ima tu za svakoga ponešto: kupanja, planinarenja, šetnje, bicikliranja, dobre hrane i fešte, tako da nikome ne može biti dosadno.

Na Humu, najvišem vrhu Lastova

Vidik sa Soznja

Već smo se prvoga dana uspjeli na Sozanj, koji je razmjerno lako dostupan jer blizu njega prolazi otočna cesta. Pa ipak, uspon nije bio tako lak kako bi se moglo misliti, jer staza vodi krševitim terenom i izložena je žarkom suncu. Uspon u ljetno doba otežava izrazita vrućina. Nisu mačji kašalj ni zahtjevniji dijelovi staze, gdje nema drugog načina prolaska do provlačenja kroza stijene i makiju. Pri samom vrhu staza se sužava i prolazi tik uza strmu padinu. Tu dionicu manje iskusni planinari prolaze s »velikim očima«. Vrh

se odlikuje vidicima prema uvali Zaklopatici i pučini.

Sljedeći nam je cilj bio naselje Lastovo, gdje nas srdačno dočekuje ljubazna turistička vodičica Nina Čihoratić. Sljedeća su dva sata bila ispunjena pričom o znamenitostima i povijesti Lastova. Posebnost su sela Lastova osebujni dimnjaci, čija je svrha bila da gusari s mora ne bi vidjeli dim iz ognjišta i tako saznali za naselje. Dimnjaci su građeni tako da se dim više puta izvijao, i ispuštao prema dolje, kako ne bi bio uočljiv iz daljine. Ti su se dimnjaci zadržali do današnjih dana, a svaka kuća u naselju ima barem jedan takav. Nekad su ti dimnjaci bili stvar prestiža među stanovnicima, ali danas više nema majstora koji bi ih znao sagraditi.

Zanimljivo je da ime Lastovo nema veze s lastavicama. Otoku su vrlo davno ime dali grčki pomorci i trgovci, koji su iz južnih kolonija sa svojim proizvodima plovili u zemlju Ilira. Ime Ladesta, tj. Ladeston ili Ladoston, Lastovo je dobilo zbog sličnosti s otokom Ladom u Jonskom moru. Rimljani potom otoku daju svoje, latinsko ime – Augusta Insula – Carski otok. U srednjem se vijeku to ime pisalo Augusta, Lagusta, Lagosta. Slavenski sufiks -ovo, u kombinaciji s rimskim oblikom Lasta, dao je otoku današnje ime.

VIŠESLAV TURKOVIC

Selo Lastovo u središnjem dijelu otoka

Prvi tragovi ljudskog života na otoku pronađeni su u spilji Rači, a potječu iz ranoga brončanog doba. Slaveni i Neretljani naseljavaju ga u 7. i 8. stoljeću. Zbog stalnih napada na brodove mletačkog dužda Petra Orseola II., dužd osvaja otok i 998. razara naselje, pa su preživjeli stanovnici novo naselje odlučili izgraditi između brežuljaka, podalje od obale. To je mjesto današnje Lastovo. Bizantski car Konstantin VII. Porfirogenet prvi spominje Lastovo sredinom 10. stoljeća. U 13. stoljeću Lastovo je dobrovoljno pristupilo Dubrovačkoj Republici, pošto je ona obećala da će poštovati lastovsku autonomiju i tradiciju. Odlučivanje o vlastitoj budućnosti Lastovo dokazuje statutom usvojenim 1310. Godine 1486. Lastovo djelomično gubi samostalnost pa neprekidno ograničavanje otočne autonomije i veći porezi dovode 1602. do pobune. Nakon bune Lastovo dolazi pod vlast Venecije, sve do 1606., kada je zahvaljujući uspješnoj diplomaciji vraćeno Dubrovačkoj Republici. Sljedeći pokušaj pobune zbio se 1652., a rezultirao je potpunim gubitkom autonomije. Francuzi 1808. ukidaju Dubrovačku Republiku, pa Lastovo postaje dijelom Francuskog Carstva. Britanci

Požezani na Lastovu

Starim stazama po otoku Lastovu

preuzimaju otok 1813., a njihova vlast traje do 1815., kada otok postaje dijelom Habsburške Monarhije. Austrija donosi napredak, grade se novi svjetionici, popisuje se stanovništvo, definira se imovinsko stanje. Sigurna administracija i porezna uprava označili su novo i svjetlije doba. Političke promjene u Europi te Prvi i Drugi svjetski rat ostavili su Lastovo na volju privremenim

VIŠESLAV TURKOVIC
RADOVAN MILČIĆ

Osmogodišnji Teo u ulozi vođe puta

Vidik s Huma prema selu Lastovu

vlastima. Talijanska okupacija Lastova trajala je od studenoga 1918. do rujna 1943. Godine 1945. Lastovo postaje dijelom Jugoslavije. Republika Hrvatska proglasila je nezavisnost 1991., no JNA nije napustila svoje vojne baze na otoku sve do srpnja 1992.

Nakon zanimljivoga turističkog obilaska treba se vratiti prema naselju Pasaduru i hotelu u kojem smo smješteni. Recimo i to da poneke staze na otoku nisu najbolje markirane na svim dionicama, a i pojedine su markacije pogrešno postavljene. Naime, planinarske markacije često se miješaju s markacijama turističkih staza, koje su nastajale poslije, a postavljale su ih, očito, nestručne osobe. Pa ipak, tamo gdje nema planinarskih markacija svatko će rado pratiti one turističke, sve dok ne utvrdi da one navode krivo. Dakako, nakon takvog iskustva nema drugoga nego poslužiti se za daljnju orijentaciju zemljovidom i GPS-om.

Bio je sunčan dan i izrazita vrućina, pa je uspon iziskivao prilično napora i tekućine za gašenje žeđi. Srećom, na putu je mnogo hladovine, jer je Lastovo jedan od naših najšumovitijih otoka. Najvažnija je usputna zanimljivost crkvice sv. Lovre iz 11. stoljeća, no svima u našem društvu bilo je mnogo privlačnije kupanje u prelijepoj uvali Kručici. Po povratku u hotel, ostalo je još prije zajedničke večere vremena za odmor i

kupanje na obližnjoj plaži, a nakon nje za druženje uz glazbu do kasno u noć.

Drugi je dan bio na redu uspon na najviši vrh otoka, Hum. Prvi dio puta do polazne točke na Vinopolju može se skratiti autobusom, no unatoč tome, uspon je dug i mukotrpan zbog velike vrućine i kamenitog terena. Nagrada su prelijepi vidici s vrha. Doživljaj su čitavim putem upotpunjavale šale i anegdote.

Krajnji cilj nije bio vrh, nego kupanje na prekrasnoj plaži u Skrivenoj luci, kod svjetionika Struge. Skupinu je do svjetionika vodio najmlađi član, Teo, od nepunih osam godina. Korača brzim korakom i odvažnošću iskusnoga planinarskog vodiča.

Svjetionik je izgrađen na rtu Strugi, na sredini južne strane otoka, na morskom ulazu u uvalu Skrivenu luku, 90 metara iznad morske razine, na samom rubu strme litice s koje se pruža veličanstven vidik na otvoreno more. Zbog udaljenosti od obale, djeluje usamljeno, pa se čini kao da uranja u plavetnilo neba i pućine. Prekrasni vidikovci i jednostavan pristup moru, kroz borovu šumu sa sjeverne strane svjetionika, čine to mjesto vrlo atraktivnim.

S takvog se izleta moraš vratiti prepun dojmova. Svi su bili zadovoljni i sretni jer smo iskoristili priliku da se barem nakratko isključimo iz svakodnevnice pune koronavirusa, potresa, poplava i drugih nedaća.

Od Sniježnice do Žbevnice i tako dalje

Branko Škrobonja, Rijeka

Prošlogodišnji Dan pobjede i domovinske zahvalnosti i Dan hrvatskih branitelja, proslavljen je malo drugačije nego prijašnjih godina, što je bilo i očekivano jer se s glavnom, uobičajenom proslavom u Kninu, obilježavala i okrugla 25. obljetnica vojno-redarstvene operacija Oluja, a proslavu su obilježile korona kriza i posebne epidemiološke mjere, ali i neuobičajeno loše vrijeme (pogotovo dan uoči proslave), koje početkom kolovoza i nije baš uobičajeno za to područje.

A kako je tog svečanog dana i kod nas na Kvarneru vladalo neobično prohladno vrijeme uz snažnu buru, to sam dan proveo uglavnom kod kuće uz televizor, prateći brojne i različite izravne prijenose iz Knina, te posebne emisije i priloge u kojima su gostovali brojni sudionici same proslave, ali i dramatičnih događaja koji su se u Kninu i okolici odvijali prije 25 godina i

sudbonosno obilježili noviju povijest hrvatskog naroda. Posebno su me dojmile snimke kninske tvrđave, snimljene iz zraka (vjerojatno dronom) što me podsjetilo na moj prvi posjet toj Tvrđavi tri godine nakon akcije Oluja, odnosno dan iza Dana državnosti 1998. godine, kada sam se, kao sudionik prvog organiziranog planinarskog pohoda na Dinaru (koji je organizirao HPS) popeo na vrh Dinare.

I gledajući i slušajući tako izjave brojnih gostiju, zapela mi je za uho izjava jednog aktivnog sudionika tih dramatičnih ratnih akcija, koji je između ostaloga izjavio i »kako je Oluja bila preduvjet konačnog oslobađanja cjelokupnog područja Lijepe Naše od Mure do Prevlake i od Dunava do Savudrije«. I kada sam malo ozbiljnije razmislio od tim krajnjim odrednicama (uzduž i poprijeko) raznolike i prelijepe nam Domovine, spoznao sam dvije stvari koje su pobudile »crv sumnje«. Prvo,

Autor na Žbevnici

ANTON ŠKROBONJA

ALAN ČAPLAR
ALAN ČAPLAR

Žbevnica (zapad)

Liska (istok)

ALAN ČAPLAR
ALAN ČAPLAR

Mohokos (sjever)

Sniježnica (jug)

zašto su za sve četiri krajnje točke, kojima se figurativno (pjesnički?) obilježava sjever, jug, istok i zapad Hrvatske, koriste samo zemljopisni pojmovi zbog kojih se Hrvatska, praktično od osamostaljenja, spori sa svojim susjedima (a možda baš zato!). I to s državama s kojima je nekada činila istu državu, i to kako s onima s kojima ima dobre međususjedne odnose (sa Slovenijom oko Savudrijske vale i područja sjeverno od Mure u Općini Sveti Martin na Muri, i s Crnom Gorom oko razgraničenja na moru kod Prevlake), te s onom s kojom baš i nema neke dobre (političke) odnose (oko Šarengradske i Vukovarske ade na Dunavu).

No, druga spoznaja me više »rastužila« i mislim da nama planinarima ne ide u priglog:

kako to da se od sva četiri »orijentira« dva odnose na rijeke, a druga dva na Jadransko more, odnosno kako to da niti jedan (ali barem jedan!) nije neka planina, ili barem neko brdo, uzvisina ili »nešto« što posjećujemo mi planinari i o kojem pišemo i čitamo u planinarskim vodičima ili ovom, najdražem nam, »Hrvatskom planinaru«.

Dobro, reći će neki, da Hrvatska baš i nije neka planinska zemlja, a pogotovo ne na svojim rubnim područjima (pa tako ova četiri »orijentira« imaju od nula do tek nekih 150 metara nadmorske visine). I pomislio sam – može li se za te orijentire izabrati neki planinarski lokalitet, barem blizu granice, ako već ne na njoj.

I uzeo sam karte, pisane vodiče, pomogao se svemogućim internetom i »otkrio«: najviši vrh najsjevernije županije – Međimurske, je Cimermanov brijeg, visok 345 m, udaljen desetak kilometara od najsjevernije točke Hrvatske. No, nekako sam se priklonio nedalekom vrhu Mohokosu, nižem tek dva metra, a koji je dnevno slovio za najviši međimurski vrh i to iz čisto praktičnih – pjesničkih razloga.

Potruga za najistočnijim vrhom bila je puno lakša – najviši vrh Vukovarsko-srijemske županije, Liska, sa svojih 297 metara, nalazi se na granici sa Srbijom, i udaljen je tek oko 4 km od najistočnije točke Hrvatske.

I kod određivanja najjužnije točke odlučio sam se za princip najvišeg vrha naše najjužnije županije – Dubrovačko-neretvanske, pa je izbor pao na 1234 metra visoku Sniježnicu. Istina, vrh Sniježnice zove se Sveti Ilija i od najjužnije točke je udaljen čak 25 km, ali sada smo ipak u sferi pjesničkog, a ne strogo zemljopisnog, poimanja granica, pa nećemo baš cjepidlačiti.

A kod određivanja najzapadnijeg vrha nije bilo dileme, za njega mi nije trebala ni karta, ni ikakav vodič, tu sam ipak bio na »svom terenu«, a osim toga u svim (novijim) publikacijama i planinarskim člancima kao »najzapadniji hrvatski tisućnjak« (što je, čini mi se, moja »izmišljotina« – ali to zaslužuje poseban članak) navodi se 1014 metara visoka Žbevnica na Čičariji. Istina, najviši vrh Istarske županije je Planik (visok

1272 m), ali je daleko (ili dalje) od najzapadnije točke Hrvatske, dok je Žbevnica od granice sa Slovenijom udaljena tek 2 km (ipak ću spomenuti da je do najzapadnije točke čak 40 km zračne linije), ali je opet prevladao »pjesnički« razlog.

I tako dakle dolazimo do novog, planinarskog slogana, za lijepu nam Domovinu: Od Mohokosa do Sniježnice; od Liske do Žbevnice (dragi čitače, jesi li napokon spoznao tu pjesničku vrijednost Sniježnice i Žbevnice – pa, rimuju se!)

No, to mi nekako nije bilo dovoljno! Prisjećajući se da se u takvom (opet) pjesničkom opisu bivše nam države, uz spominjanje (opet dviju rijeka i Jadrana) ipak spominjao i najviši vrh, odlučio sam da uz prije spomenutu sjever-jug i istok-zapad dijagonalu uvedem i jednu »pomoćnu« dijagonalu u pravcu SZ-JI (pa i na ruži vjetrova imamo maestral koji tako puše) i spojimo najviši vrh kontinentalne (nizinske) Hrvatske Svetu Geru (1178 m) i najviši vrh primorske, odnosno cijele Hrvatske, vrh Dinara (1831 m), a opet zbog pjesničkog razloga (jer se blago rimuju) odlučio sam se za pojam Gera – Dinara, pa tako dobivamo »puni« naziv »Od Mohokosa do Sniježnice, od Liske do Žbevnice, i od Gere do Dinare!«

(Pokušao sam u sve to ugurati i našu najplaninu (i najdužu, i najljepšu, i najdivljiju, i najopjevaniju, i samo našu), ali to bi ipak bilo malo previše. Još samo kad bi netko napisao, pa uglazbio, kakvu lijepu skladbu s tim motom, evo meni novaca od autorskih prava.)

ALAN ČAPLAR

Kapela Svetog Ilije na vrhu Žumberka (Sveta Gera)

Vrh Dinare

Juriš po Papuku i Krndiji

Željko Brdal, Zagreb

Dobro društvo, dobro vrijeme i dobar plan formula su za odličan planinarski dan. Iz Zagreba polazimo u ranu zoru, a ciljevi su nam Papuk i Krndija. Nakon autoceste i Požege brzo stižemo u Veliku. Svrćamo u adrenalinski park po ključ rampe, koji će nam pomoći da skratimo put. Otključavamo rampu i prolazimo, pa po prihvatljivoj makadamskoj cesti nastavljamo do šumskog okretišta. Dalje ćemo pješice, jer drugačije i ne možemo.

Prvi nam je cilj Češljakovački vis (825 m). Uspón je bio munjevit, pravi brzinski test. Staza je u početku strma, a dalje blaža. Vodi šumovitim grebenom. Na vrhu je nekoliko klupa za odmor, kutija sa žigom SPP-a i piramida, a posvuda je šuma i samo šuma, sve u svemu tipičan slavonski vrh okružen oceanom drveća. Sudeći po mnogobrojnim društvancima koja smo susreli, posrijedi je vrlo popularno odredište.

Spuštamo se preko križanja zvanog Tri kruške. Tihomir se žuri po auto, pa cestom prema Trišnjici, nadajući se da će rampa biti dignuta, a Hrvoje i ja idemo polaganije, cipelcugom, niza strminu prema istom cilju. Staza je strma i prepuna popadalih grana. Na položitijim

dionicama stvaraju se blatne kaljuže. O tome nam je svojim izgledom posvjedočio i jedan blatnjavi biciklist kojeg susrećemo između dviju kaljuža. Staza je dobro markirana, izvlačimo se na dio bez blata te stižemo na strmu šumsku vlatku koja je, ovisno o tome odakle se gleda, najkraći i najstrmiji silazak odnosno uspon između Češljakovačkog visa i Trišnjice. Strmim, skliskim silaskom stižemo do potoka i planinarske kuće Trišnjice. Tihomir je već ondje, u razgovoru s poznanicima. Rampa je bila podignuta te je bez teškoća stigao prije nas.

Kuća Trišnjica (640 m) nalazi se na proširenju doline, uz istoimeni potok. Oko nje su stolovi i mjesto za roštilj te jedna posebna, velika klupa-ljuljačka.

Prilaznom cestom prolazimo mimo nekoliko objekata Šumarskog fakulteta, rampe i dalje cestom u Veliku, a onda desno, dolinom Velićanke, po jankovačkoj cesti pod greben Mališčaka. Kod putokaza koji upućuje prema Mališčaku parkiramo auto.

Slijedio je još jedan munjevit uspon i test za mene. Staza je prihvatljiva i za planinarenje naslijepo. Kod razgledne piramide na vrhu Mališčaka (740 m) zatekosmo četveročlanu osječku fitness ekipu predvođenu zgodnom instruktoricom. Okrjepa, razgovor i zatim korak po korak prema obližnjem skloništu.

Malo, zidano planinarsko sklonište Mališčak (734 m), usred šume, odlično je odmorište na pola puta od Velike prema Ivačkoj glavi i vrhu Papuka. Ima električnu rasvjetu, ali nema vode. No, zato je neki šaljivac na stolu ostavio konzervu piva. Na silasku do auta prohujao je mimo nas biciklist kamikaza, nismo čak uspjeli vidjeti ni je li bio blatnjav.

S makadama na asfalt, pa s asfalta na makadam, hodamo prema kući Jezerce. Stop! Pred nama je golema kaljuža, točno ispod vrha Nevoljaša (740 m). Uspón do vrha je kratak i nije težak. I na tom vrhu susrećemo

ALAN ČAPLAR

Vrh Lapjak i klanac Duboka kod Velike

četveročlano društvo, kao i na piramidi na Mališčaku. Iz Splita su, jedan planinar i tri prekrasne planinarke.

Spuštamo se po kamenitoj stazi, prolazimo mimo zahrđale željezne konstrukcije vučnice napuštenoga skijališta te stižemo do zidane planinarske kuće Jezerce (720 m), o kojoj se skrbi požeška stanica HGSS-a. Nama je poslužila za švedski stol s hrvatskom gastronomijom.

Nakon okrijepe i odmora krećemo prema Lapjaku. Markacija nas vodi kroz šumu, pa po hrptu, po dobro markiranoj stazi, ništa zahtjevno. Tek pred sam kraj postaje malo zahtjevnije i evo nas u tren oka na vrhu Lapjaku (667 m), na kojem su geodetski stup i poučna ploča. Vraćamo se istom stazom. I ova ima blatnjave dionice, sada se to već vidi i na nama.

Automobilom »osvajamo« najviši vrh Papuka – vrh Papuk (953 m) – ujedno i najviši vrh Virovitičko-podravske županije. Do njega se stiže cestom koja počinje kao odvojak na najvišem prijevoju jankovačke ceste (Velika – Jankovac – Slatinski Drenovac), na mjestu koje planinari zovu Anđina baraka. Iskreno, nisam vidio ni Anđu ni baraku. Zaustavljamo se u blizini ograde vojnog objekta s radarom. Objekt je ograđen i zaštićen bodljikavom žicom, a kupola u kojoj se nalazi rotirajuća radarska antena vidljiva je izdaleka.

Utiskujemo žig i vraćamo se do auta. Nismo baš skloni do žigova ići automobilom, no jednako tako ne volimo ni beskonačno hodanje prašnjavim cestama.

Papuk je gora na sjevernom i sjeverozapadnom obodu Požeške kotline. Po eruptivnim stijenama osobito je poznata Rupnica u blizini Voćina, prvi hrvatski geološki spomenik prirode (od 1948.). Papuk je izvorišno područje mnogobrojnih vodotokova (među ostalima, Čadavice, Karašice, Pakre). Planina je izrazito šumovita, a prevladavaju bukva, hrast kitnjak, jela i grab. Osobito je poznata šuma gorske udoline Jankovca na sjevernim padinama gore, koja je od 1955. zaštićena kao park-šuma. Zapadno prigrorje Papuka uglavnom je pod vinogradima. Papuk je od 1999. zaštićen kao park prirode. Park prirode Papuk jedan je od većih u Hrvatskoj, a površina mu je 335 km².

Tri glave na Ivačkoj glavi

Uslijedio je munjevit posjet skloništu Kneževe vode i još brži povratak do auta. Sklonište je malo, manjeg vjerojatno nema.

Sljedeći nam je cilj Ivačka glava, možda i najljepši vrh Papuka. Nažalost, šumski put izdubljen je dubokim kolotrazima šumarskih strojeva. Markacija šeta lijevo-desno. Zemljana podloga pretvorila se u kombinaciju kamen+korijen i svakim je korakom sve strmija i skliskija. No uz pratnju kakvu sam imao, mogao bih i naslijepo!

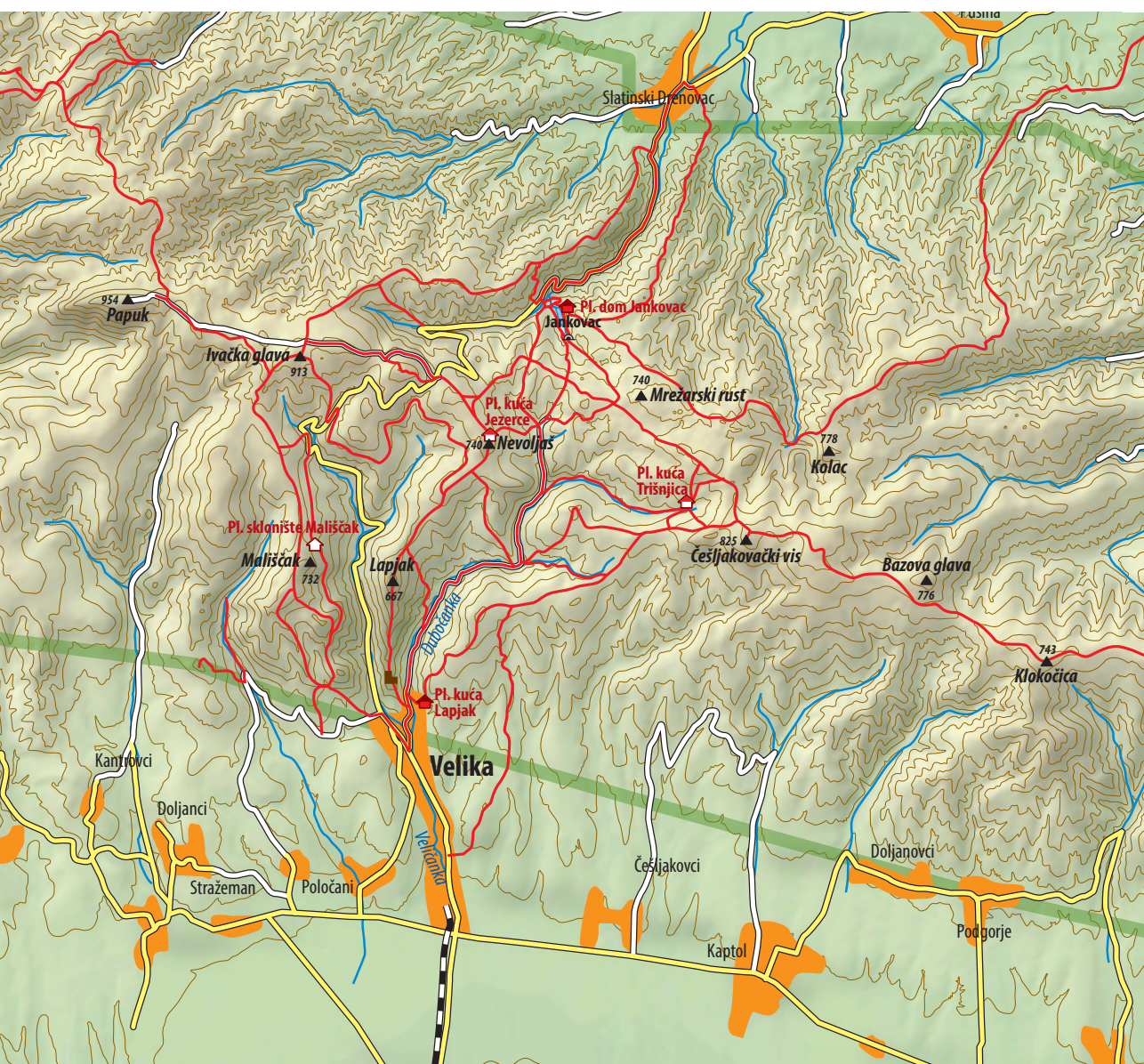
Ivačka glava (913 m) ime je navodno dobila po veličkom plemiću Ivanku, a nekad se zvala i Klinovac. Tihomir i Hrvoje uvjeravaju me da se vidik pruža sve do mađarskih i bosanskih planina. Na silasku se mimoilazimo s »planinarom« koji umjesto štapova nosi motorističku kacigu; on će

gore, a mi dolje. A dolje nailazimo na kvad, još topao od vožnje.

Zbog prometnog kolapsa pokraj Jankovca slap Skakavac ostavljamo za sljedeći izlet.

U namjeri da posjetimo još i planinarsku kuću Šaševo, spuštamo se na sjevernu stranu Papuka i Krndije, vozimo se kroz Orahovicu, pa uz kamenolom Radlovac i s asfalta na makadamski put. Dobili smo informaciju da je do kuće nekoliko kilometara ceste. A ja znam da je, kad god je prilika, poželjno kod lokalca provjeriti nesigurne informacije. Imamo dilemu na y

križanju, lijevo - desno, par nepar, ocjenjujemo da je lijevi širi i bolji. Vožnja ide, ide, ide, nema kraja, makadam je dobar, loš, zao... Kamenje sad već češe podvozje, grane šibaju limariju, svjesni smo da idemo u krivo. Nema ni mogućnosti da se okrenemo niti vratimo. Ipak nekako uspijevalo stići natrag do y križanja. Skretanje desno i tu smo, pred planinarskom kućom Šaševo! Doslovce smo ju »promašili« za dvije minute vožnje desnim odvojkom. To je nekadašnja šumarska, zidana prizemnica pored potoka, koju su uredili orahovački planinari.

Nastavljamo prema prijevoju Međi, najvišoj točki brdske magistralne ceste Kutjevo – Orahovica. Po šumskoj makadamskoj cesti prilazimo Kapovcu, pa dokle ide. Parkiramo uza cestu i nastavljamo pješice do vrha. Evo jedne anegdote vezane uz ovaj vrh: metalni žig nalazi se ispod upisne kutije, zacementiran na kamenu koji je smješten tako da uza žig treba dobiti uputnicu za fizikalnu terapiju i kiropraktičara. S vrha puca vidik na sve strane.

Vraćamo se do auta pa do Međe. Za kraj toga ludog juriša po Papuku i Krndiji ostao nam

ALAN ČAPLAR

Kapovac

je još uspon na Petrov vrh (701 m). Umor čini svoje, majice se znoje. Putovi su dobro označeni i za samo četvrt sata hoda stižemo na najviši vrh Osječko-baranjske županije. Valja reći da je i na ovom vrhu žig postavljen tako da se može dohvatiti samo iz klečeće, izokrenute poze.

Kapovac i Petrov vrh najviši su vrhovi Krndije. Istini za volju, treba reći da Krndija zajedno s Papukom čini jedinstvenu cjelinu bez prirodne međe pa ta tradicionalna podjela na dvije planine zapravo nije geografski opravdana. Sjeverozapadni dio Krndije je viši, a jugoistočni znatno niži (od 260 do 700 m). Na Krndiji je osobito zanimljiva Tisina špilja, otkrivena 2002. Kao i Papuk, cijela je Krndija pretežito pod bukovom i hrastovom šumom, dok prigorja pokrivaju voćnjaci i vinogradi. Kutjevo, najveće naselje, leži na južnoj padini.

Prešli smo mnogo toga u jednom danu, no to, naravno, nije bilo sve! U večernjim satima svraćamo na druženje u Pleternicu, k poznatom planinaru Miri Mesiću, koji nas dočekuje obiljem ića i pića te s dvama psićima. Bilo je prekrasno, a na put prema Zagrebu ispratio nas je lavež susjedovoga kavkaskog ovčara.

priredio: Vjekoslav Kramberger, Požega

Značke Istarskog planinarskog puta »Labinska republika«

Među planinarskim obilaznicama koje imaju dugu tradiciju, nalazi se Istarski planinarski put »Labinska republika« (IPP). O IPP-u je dosta pisano u Hrvatskom planinaru, pa ćemo se uz povijesni pregled i osnovne informacije, zadržati najviše na značkama koje su izrađene za planinare koji obidu taj »stari« IPP. Nakon niza izmjena, krajem devedesetih godina 20. stoljeća ta je obilaznica ugašena. Godine 2006. ponovno je uspostavljen IPP, ali novi, znatno složeniji i duži, pod upravom Istarskog planinarskog saveza. Za uspješan obilazak IPP-a također se dodjeljuje značka, i to u dvije verzije.

Iako je IPP »Labinska republika« pokrenut 1976. godine, na transverzalnim značkama vidimo u rubnom natpisu (PD ŽELJEZNIČAR – ZAGREB 1971.) godinu 1971., što je zapravo godina idejnog početka ove obilaznice. Kako u Istri u to vrijeme nije postojala planinarska obilaznica, 1971. su planinari PD-a Željezničar iz Zagreba na inicijativu člana Josipa Sakomana razvili zamisao o osnivanju planinarske transverzale na našem najvećem poluotoku. Pet godina kasnije, 1976. IPP je realiziran i otvoren pod dužim

Razglednica IPP-a s motivima endemske biljke Istarskog zvončića, ispunjena starim planinarskim žigovima Učke i Vojka (1396.) koja je putovala iz Opatije u Veliku Goricu 1981. godine

nazivom ISTARSKI PLANINARSKI PUT »LABINSKA REPUBLIKA« i njime je cijelo vrijeme upravljao PD Željezničar iz Zagreba. Ime je dobio po Labinskoj republici, kratkotrajnoj samoupravnoj komuni koju su osnovali pobunjeni rudari Labinštine prije točno stotinu godina, 1921. godine. Prva točka obilaznice bio je najviši vrh slovenskog dijela planine Čičarije, Slavnik (1028 m). Put je krivudao po Čičariji i Učkoj a posljednja kontrolna točka bio je Vojak (1396 m), odakle se moglo nastaviti spustom prema Labinu.

Za obilazak puta bilo je potrebno ukupno 24 sata hoda. Budući da se vrh Slavnik od osamostaljenja Slovenije i Hrvatske nalazi u susjednoj državi, ukinuta je ta početna kontrolna točka. Cijela je obilaznica 1998. godine ugašena.

Istarsku planinarsku obilaznicu pratio je dnevnik sa skiciranim zemljovidom. Dnevnik je doživio pet izdanja. Obilaznica je bila vrlo popularna, obišao ju je velik broj planinara. U tekstu objavljenom 1986. prigodom desetogodišnjice navedeno je da je IPP dotad obišlo 1425 domaćih i stranih planinara. Koliko je IPP bio popularan uvjerio sam se tragajući za planinarskim značkama kada sam prošle godine naišao na tri ispunjena dnevnika s značkama koje je obišao isti planinar tijekom prve polovice devedesetih godina.

Prve emajlirane značke IPP-a rađene su u privatnoj kovnici Branka Kasuna u Zagrebu. Veliko zanimanje za obilazak donijelo je i novu seriju s izmjenom u izgledu značaka. Prvotnoj znački dodan je rub s natpisom i takve postoje u dvije varijante – niklanoj i brončanoj. Iako novijoj seriji nije sa stražnje strane naznačen proizvođač, vjerojatno su značke izrađene u kovnici IKOM-a u Zagrebu. Zanimljivo izdanje IPP-a povodom otvorenja je i razglednica transverzale na kojoj su uz planinske motive te skice zemljovida, prikazani i cvjetovi biljke Istarski zvončić (*Campanula istriaca*), endemske vrste koja je raširena po istarskoj obali i susjednom otočju.

Izgled starih planinarskih žigova IPP-a

IPP je obnovljen 2006. i danas je također vrlo popularan. Dvjestotinjak kilometara markiranih planinarskih putova spaja najljepše krajolike Istre, a za njegov obilazak nagrada je također značka, i to u dvije verzije. S obzirom na to da je pokretač tog modernog IPP-a Istarski planinarski savez (IPS), koji je u svom djelovanju izdao više značaka, značke novog Istarskog planinarskog puta i Istarskog planinarskog saveza bit će jedna od idućih tema.

70 godina Kamenitovca – »starac« koji postaje sve mlađi!

Bjelovarsko planinarsko društvo Bilogora za tri godine slavi rijedak jubilej – 100. godišnjicu osnutka. A nedavno, 5. kolovoza 2021., obilježilo je drugu vrijednu obljetnicu – 70 godina planinarskog doma Kamenitovac.

Seдам je desetljeća u životu i puno – i malo! Čovjek u tom dobu ulazi u četvrto i posljednje životno razdoblje – starost, biljni i životinjski svijet te godine uglavnom ne dožive, dok ih šume, recimo, znatno nadžive. Zgrade žive i kraće, ali i puno duže, stoljećima, te svjedoče o proteklom vremenu i ljudima koji su ih gradili, održavali, obnavljali... Tako je i s planinarskim domom Kamenitovac, koji je dobio ime po predjelu na rubu šume Mačjak, na 242 m. On svjedoči o zajedništvu, entuzijazmu, danas gotovo nevjerojatnom, o želji skupine ljudi, planinara, da ostave nešto iza sebe.

Od prvog spomena doma, 1948., već sljedeće, 1949., počinju radovi – očišćen je teren, konjskim se zapregama dovozi cigla, kamen s Drave, pijesak, i za tri mjeseca, 11. rujna, dom je stavljen pod krov! Zatim je uveden vodovod, pa elektroinstalacije, ugrađena

je stolarija. U jednom je trenutku ponestalo novca, podignut je kredit u banci, a jamac je bila, i to je danas nezamislivo, skupina od 30 planinara. I konačno, 5. kolovoza 1951. »točno u 11.00 sati«, kako je precizno zabilježio kroničar, dom je službeno primio prve goste. A vrijedi spomenuti i ovo: upisujući se u knjigu dojmova, predstavnik tadašnjega Planinarskog saveza Jugoslavije zapisao je kako »čestita planinarima Bjelovara na izgradnji jednog od najljepših planinarskih domova u FNRJ«!

I počinje (su)život planinara, njihova doma, ali i brojnih Bjelovarčana, kojima je u desetljećima što su slijedila izlet na Kamenitovac postao neizostavan dio društvenog života, jer je dom tek devet kilometara udaljen od grada i do njega vodi asfaltna cesta. U njemu su se održavale sve važne proslave, slavili rođendani, družilo se bez interneta i mobitela, a dobiti mjesto za

doček nove godine bila je prava lutrija! Važno je i ovo: dom je u vlasništvu HPD-a Bilogora, a planinari su se tijekom svih tih 70 godina skrbili o njemu.

Na obilježavanju 70. obljetnice, na kojemu se okupilo 90-ak planinara, predsjednica društva Vera Pauška rekla je da je tijekom postojanja doma »mijenjano krovšte, uređeno potkrovlje za prihvata 50-ak planinara, sa sanitarnim čvorom, osmišljen prostor za planinare, pred završetkom je uređenje soba (sanitarni čvor, TV!), podrum... Uređen je i okoliš doma, s igralištem za djecu. Tu je i »Poučna staza Bilogora«, pravo mjesto za djecu i školarce!

Planinarski dom Kamenitovac radi svaki dan, a nudi hranu, piće i noćenje. Na velikoj je terasi vikendom gotovo nemoguće pronaći slobodno mjesto i, po svemu sudeći, dom opet postaje omiljeno izletište.

Miroslav Mrkobrad

VIJESTI

70 godina Planinarskog saveza Crne Gore

Ove godine crnogorski planinari slave 70 godina od osnivanja svoga planinarskog saveza, čemu se pridružuju mnogi hrvatski planinari, koji odavna hodočaste u crnogorske planine, osobito na Durmitor i Prokletije. Ta je godišnjica i glavna tema novog broja crnogorskih Planinarskih novina (broj 12, svibanj 2021.), koje donose vrijedne povijesne članke, biografski leksikon dosadašnjih 16 predsjednika i grbove 31 planinarskog društva, koliko ih ima u Crnoj Gori. Kao u svakom broju, i u ovom je nekoliko članaka o Durmitoru, a nažalost i osmrtnica Mije Kovačevića, »žive enciklopedije crnogorskog planinarstva« i nekadašnjega vrijednog suradnika našega časopisa.

Dakako, počeci crnogorskog planinarstva mnogo su stariji od sadašnjega Saveza i sežu daleko u 19. stoljeće. O tome sam prije točno 50 godina pisao pod naslovom »Prvi planinarski putopis u crnogorskoj književnosti« u prvom broju Tokova (broj 1, 1971., str. 59), časopisa »za naučna, književna i društvena pitanja«, koji i danas izlazi u Beranama. Spomenuo sam uspon vladike Petra Petrovića Njegoša na Vezuv i uspon na Kučki kom 1841. jednoga »ruskog« pripadnika crnogorskog plemena Vasojevića. Usput, Planinarski list (na slici naslovnica novoga broja), iako je prvi crnogorski planinarski časopis, grafičkom opremom možda premašuje mnoge europske časopise.

prof. dr. Željko Poljak

Filmski festival na Mosoru

Od 9. do 12. rujna održano je na Mosoru 7. izdanje »Mosor Film Festivala«. Organizirao ga je HPD Mosor. Festival je na Mosor privukao velik broj zaljubljenika u planine i filmove, ali i u druge vrste umjetnosti, poput književnosti, glazbe i plesa. Tijekom tri festivalske večeri posjetitelji su mogli besplatno pogledati 25 filmova iz čak 12 država svijeta.

Jedinstvena lokacija i pozitivna atmosfera, pozornica pod zvjezdanim nebom u srcu planine, daleko od prometnica i buke privukla je ove godine velik broj domaćih i stranih autora koji su prijavili svoje filmove s gotovo svih najznačajnijih svjetskih festivala posvećenih planinskom filmu održanih u prošloj godini. To nas iznimno veseli i pokazuje kako Mosor Film Festival postaje prepoznatljivo mjesto za festivalskoj karti svijeta, ali istovremeno želimo dodatno ohrabriti naše, domaće autore, na snimanje, montažu i režiranje filmova na temu planinarenja, alpinizma, speleologije, penjanja, planinarskog skijanja i o zaštiti planinske prirode i kulture. Stoga smo još pred početak 7. MFF-a donijeli odluku o uvrštavanju nove nagrade u program sljedećeg izdanja festivala – za »najbolji hrvatski film«.

Stručni žiri u sastavu Jurica Pavičić (predsjednik žirija), Alen Munitić i Vladimir Mesarić nije imao nimalo lak zadatak odabrati najbolje, a nakon dugog vijećanja odlučili su ove godine dodijeliti dva posebna priznanja. Prvo posebno priznanje žiri je dodijelio filmu koji na vizualno poetičan i duhovan način dočarava suživot planine i ostataka planinskog stanovništva, »A sad se spušta večer« (Maja Novaković, Srbija). Drugo posebno priznanje žirija dodijeljeno je filmu koji na režijski dojmljivo, minimalističkim sredstvima dočarava prijetnje i izazove istraživanja dubokih jama, »Teška« (Marcin Polar, Poljska).

Glavnu nagradu – Grand prix 7. Mosor film festivala – žiri je jednoglasno dodijelio filmu koji vizualno

DENIS VRANJES

Projekcija filma na Ljuvaču

raskošno prikazuje jedan od ekstremnih zakutaka planeta, a pri tom s gledateljima dijeli emociju susreta planinara i prirode. Riječ je o filmu »Sibirsko ljeto« (Natasha Sebire, Australija).

Publika je tijekom tri festivalske večeri najviše glasova dodijelila filmu »Velik uspjeh« (Ignasi Lopez Fabregas, Španjolska) koji je tako osvojio nagradu publike 7. MFF-a.

Osim filmova, posjetitelji su tijekom trajanja Festivala mogli poslušati promociju planinarskog vodiča »Po planinama Bosne i Hercegovine« autora Zehrudina Isakovića, pogledati izložbu fotografija »95 vrhova za 95 godina Mosora« kojom su mosoraši u prošloj godini usponima na 95 vrhova iznad 2000 metara obilježili 95. rođendan HPD-a Mosor, uživati u tradicionalnoj irskoj glazbi u izvođenju splitske planinske grupe »Harry and the Engineers«, upoznati se s projektom »Prenjski vuk« Edina Durma, doživjeti *site-specific* zračni performance na trapezu mlade cirkuske umjetnice Petre Najman iz Zagreba, sudjelovati u brojnim radionicama za djecu i odrasle, ali i pripomoći na jubilarnom 50. Šumskom danu Mosora u pošumljavanju opožarene površine sadnicama autohtonog hrasta medunca koje smo uzgajali proteklih godinu dana. Na ovaj se način broj zasađenih sadnica hrasta oko planinarskog doma Umberto Girometta u proteklih godinu dana povećao na više od 500, a zahvaljujući njihovom zalijevanju tijekom izuzetno sušnog ljeta, sigurni smo kako će se uz našu pomoć izboriti za opstanak u mosorskom kršu i iznova zazeleniti ovaj kutak Mosora koji mosoraši neumorno pošumljavaju još od 1927.

Organizacijski odbor MFF-a 7. izdanje festivala ne je posvetio hrabrim ženama iz udruge Caspere koja okuplja žene oboljele i liječene od karcinoma, dajući nadu svim onkološkim bolesnicama. Njihov smo rad i važnost prevencije prezentirali festivalskoj publici, a vodičica instruktorica Aleksandra Kuzmanić je, uz pomoć vodičkog tima, članice Caspere

Glazbena dopuna filmskom programu

DENIS VRANJES

upoznala s osobitostima Mosora i osnovama sigurnog planinarenja.

Sljedeće godine, u program 8. Mosor Film Festivala uključujemo još najmanje jednu vrstu umjetnosti, ali nećemo kvariti iznenađenje. Posjetite nas od 8. do 11. rujna 2022. i provjerite što privlači toliko mnoštvo krajem ljeta na mosorsku livadu Ljuvač, tik pod planinarskim domom Umberto Girometta.

Denis Vranješ

HPD Sisak primio obavijest da mora predati ključeve i napustiti objekt. HPD Sisak utvrdio je da nije u mogućnosti kupiti objekt, a niti dalje skrbiti o njemu prema zadanim uvjetima.

Oltari se nalaze 10 km od Nacionalnog parka Sjeverni Velebit, 9 km od svetišta Krasno i 13 km od mora. Zahvaljujući autobusnoj vezi iz Senja Oltari su važno ishodište za pohode na sjeverni Velebit.

HPD Sisak

Zatvara se planinarska kuća Oltari

HPD Sisak obavještava planinare da zbog promjene imovinsko-pravnog statusa zgrade u Oltarima nije u mogućnosti nastaviti upravljati planinarskom kućom Oltari (940 m) na sjevernom Velebitu te je ona od rujna 2021. prestala biti planinarska kuća.

Planinarima je dobro poznato da su generacije sisačkih planinara uložile puno truda, ljubavi i materijalnih sredstava u uređenje i održavanje kuće u Oltarima, ali sudbina objekta je takva da je HPD Sisak morao predati ključeve.

U zgradi koja se koristila kao planinarska kuća Oltari nekada je bila škola. Nakon prestanka potrebe za održavanjem nastave ona je došla u posjed Hotelijersko ugostiteljskog društva Velebit iz Senja te je 1989. sklopljen ugovor o najmu između tog društva i Planinarskog saveza Hrvatske (danas Hrvatski planinarski savez, HPS), kojim je omogućeno da se dio kuće koristi za planinarske potrebe. Upravljanje je preuzeo HPD Sisak koji je od tada kontinuirano uređivao i održavao prostor na prvom katu zgrade, koji se sastoji od četiri prostorije i terase, dok se prizemlje zgrade koristilo kao ugostiteljski objekt otvorenog tipa. Budući da se prostori prije toga dugo nisu koristili, bili su u zapušteni te je HPD Sisak uložio mnogo rada i novca da objekt dovede u funkcionalno stanje. Međutim, 2002. vlasnik je zgradu dao na prodaju, kao i niz drugih objekata koji su bili vlasništvo tvrtke Velebit iz Senja. HPD Sisak dao je tada ponudu za kupnju kuće, koju su pristali sufinancirati tadašnja Općina Sisak i Hrvatski planinarski savez. Na tu ponudu nikad nije bilo odgovora.

HPD Sisak pokušao je sudskim putem utvrditi i upisati svoje pravo vlasništva s obzirom na to da se dio objekta koristi više od 20 godina, no u tom postupku nije se došlo do povoljnog ishoda. U međuvremenu je objekt išao ponovo u prodaju s još većom cijenom, ali nije prodan. Naposljetku je preuzimanjem senjskog poduzeća Velebit vlasnik objekta postao Coning d.d. iz Varaždina. Otvaranjem stečaja Coning d.d. je odlučio u stečajnom postupku prodati zgradu onome tko ponudi najpovoljniju cijenu dok je

Objavljen Planinarski leksikon

Od 27. kolovoza na mrežnim stranicama HPS-a dostupan je *Planinarski leksikon* s više od 700 raznovrsnih izraza koji se učestalo koriste u planinarstvu. Priredila ga je Komisija za promidžbu i izdavaštvo uz suradnju komisija za školovanje, planinarske putove, planinarske objekte, zaštitu prirode i speleologiju te brojnih suradnika.

Kao i u svakoj djelatnosti, tako se i u planinarstvu koriste brojni izrazi kojima se imenuju raznovrsne pojave, postupci, predmeti i slično, a učestalo se rabe i pojmovi iz geografije, geologije, ekologije, turizma i raznih drugih struka. Na planinarskim se školama, tečajima, radionicama, sastancima i drugim skupovima, kao i u tiskanim i mrežnim izdanjima, često podrazumijeva da svi dobro poznaju značenje tih izraza, no nerijetko se pokazuje da ono nije svima poznato ili da se različito tumači. Imajući to u vidu, uz svaki izraz ponuđeni su opisi i objašnjenja koja mogu pomoći u njihovu razumijevanju. Negdje opis obuhvaća samo značenje izraza, a drugdje su dane upute za primjenu određenoga postupka i šire objašnjenje.

Leksikon je objavljen u otvorenome pristupu na mrežnim stranicama HPS-a jer ga tako mogu najjednostavnije koristiti i nadograđivati svi zainteresirani, a također omogućuje da svi koji to smatraju potrebnim iznesu svoja zapažanja, prijedloge, dopune i izmjene. Svi konstruktivni prijedlozi izmjena i dopuna bit će primljeni sa zahvalnošću, a opravdani i upotrebljivi bit će uvaženi i uneseni u tekst. Zapažanja, prijedlozi, dopune i izmjene zaprimaju se putem adresa elektroničke pošte hps@hps.hr ili promidzba@hps.hr. Leksikon će i nakon objavljivanja tiskane inačice ostati dostupan na mrežnim stranicama HPS-a.

Adresa planinarskog leksikona glasi: <https://www.hps.hr/info/planinarski-leksikon/>. Pristup se može ostvariti s web stranice HPS-a. Podrobnija informacija o odabiru i obradi pojmova te o načinu korištenja leksikona dostupna je na podstranici *O Planinarskom leksikonu*.

Alan Čaplar

IGLU ŠPORT

